

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
СЕНАТА
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 6

БЕОГРАД, 1937 ГОДИНЕ

КЊИГА I

XV РЕДОВНИ САСТАНАК

СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 24 МАРТА 1937 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

Претседник

ДР. ЖЕЛИМИР МАЖУРАНИЋ

и

Потпретседници

МИЛАН СИМОНОВИЋ И ДР. МИРОСЛАВ ПЛОЈ

Секретар

ДР. БУРО КОТУР

Присутни су сва г. г. Министри.

Почетак у 9.30 часова.

САДРЖАЈ:

1. - Читање и усвојење записника XIV редовног састанка;

2. — Саопштење о достављању на рад Сенату од стране Народне скупштине предлога Закона о овлашћеним инжењерима;

3. — Саопштење о захтеву г. Министра правде за изручење г. г. сенатора суду;

4. — Одговор г. Претседника Сената на питање сенатора г. Јована Алтипармаковића;

5. — **Дневни ред:** 1) Наставак претреса у појединостима предлога буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за 1937/38 годину. Примљени су буџети: Министарства социјалне политике и народног здравља, Министарства физичког васпитања народа, Буџетски резервни кредити, буџет Државних прихода и Финансијски закон, — те коначно и у целини предлог буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за 1937-38 годину; 2) Избор Одбора од 11 чланова и 11 заменика за проучавање законског предлога о овлашћеним инжењерима.

Говорници: Претседник Сената др. Желимир Мажуранић (два пута), Јован Алтипармаковић, Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић (два пута), др. Јосип Немец, др. Јосип Шиловић, Министар физичког васпитања народа др. Јосип Рогич (два пута), Иван Хрибар, др. Јосип Немец, Јово Бањанин (због по-

вреде Пословника), Иван Хрибар, др. Алберт Крамер, Светозар Томић, Министар просвете Добривоје Стошовић, инж. Дака Поповић, известилац Финансијског одбора Фран Смодеј, Павле Вујић (ради личног објашњења).

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, отварам XV редовни састанак Сената. Молим господина секретара да прочита записник XIV редовног састанка.

Секретар др. Буро Котур прочита записник XIV редовног састанка.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Има ли који од господе сенатора какву примедбу на овај записник? (Нема) Пошто примедбе нема, записник се оверава.

Господо сенатори, изволите саслушати једно саопштење.

Секретар др. Буро Котур (саопштава) — Претседник Народне скупштине доставио је Сенату на рад, саобразно чл. 64 Устава, предлог закона о овлашћеним инжењерима, који је Народна скупштина усвојила на свом 41 редовном састанку одржаном 18 марта о. г.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, позивом на § 53 нашег Пословника, слободан сам предложити вам, да на крају данашње седнице изаберемо нарочити одбор од 11 чланова и 11 заменика, који би имао што скорије

проучити овај законски предлог и Сенату поднети извештај. Прима ли Сенат овај предлог? (Прима). Објављујем да се Сенат са мојим предлогом сагласио и према томе ће се поступити.

Изволите саслушати захтев Министра правде за издавање суду сенатора г. Дон Франа Иванишевића.

Секретар др. Буро Котур (чита): Министар правде доставља Сенату захтев Среског суда у Сплиту за издавање суду господина сенатора дон Франа Иванишевића због дела из § 301 одељка 2 Кривичног закона.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Овај захтев г. Министра правде упутиће се надлежном Имунитетском одбору.

Господо сенатори, јуче је у овом високом Дому упутио господин сенатор Алтипармаковић на мене једно питање. Поводом тога питања ја сам сматрао својом дужношћу да се ставим у дотицај са господином Министром унутрашњих послова, који ми је писао опсежно писмо о инциденту. У томе писму господин Министар изричито је нагласио, да му је далеко била намера да устврди да је оно што је сенатор г. Алтипармаковић говорио била свесна неистина, већ се његова изјава односила само на то да су оне сугестије, респективе информације, на бази којих је господин сенатор Алтипармаковић ставио упит на господина Министра унутрашњих послова, биле објективно неистините што је утврдила истрага коју је господин Министар повео у интересу установљења истине.

Ја мислим да је тиме овај инцидент ликвидирао. Што се тиче Претседништва, молим господина сенатора Алтипармаковића да се задовољи овим одговором.

Реч има сенатор господин Алтипармаковић.

Јован Алтипармаковић: Господо сенатори, господин Министар унутрашњих дела даје ми, такорећи, сатисфакцију. Он пориче да је изговорио речи, које му приписујем у писму упућеном господину Претседнику Сената. То значи да сам се ја пребацио. На имагинирану увреду, коју ми је господин Министар нанео, ја сам одговорио стварном увредом. На речи: лажеш или лажете, не сећам се тачно, које су биле упућене мени, одговорио сам речима: лажете Ви, господине Министре, и Ви сте свесни да лажете. Са гледишта кривично-правног, ја сам имао разлога бити задовољан, јер сам одмах прибавио сатисфакцију. И кад сам упутио своје писмо господину Претседнику Сената, ја сам имао у виду једну другу страну питања, а наиме: је ли могуће допустити једном члану Краљевске владе, да се у општењу са сенаторима заборава до те мере; да се служи непристојним изразима. И поред тога сматрам, да су потпуно тачне чињенице које сам у свом писму изложио, т. ј. да се господин Министар заиста послужио непристојним изразом „лажеш”, јер друкчије се не могу објаснити речи, које сам ја господину Министру рекао, и на које би он свакако реагирао и тражио сатисфакцију за себе, да нису оне у мисли господина Министра биле у каузалној вези са речима, којима сам се ја послужио.

Господо сенатори, узимајући у обзир чињеницу, да господин Министар пориче да ми је овакву увреду нанео, изјављујем, да сам задовољан одговором господина Претседника Сената, те зато са своје стране повлачим увредљиве речи, које сам био упутио господину Министру унутрашњих

дела: „Господине Министре, Ви лажете, Ви свесно лажете!” (Пљескање на левици).

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, овај инцидент тиме је свршен.

Прелазимо на дневни ред. На дневном је реду: Претрес у појединостима предлога буџета државних расхода и прихода са Финансијским законом за 1937/38 годину. На реду је буџет раздела XV — Министарства социјалне политике и народног здравља.

Реч има господин Министар социјалне политике и народног здравља. (Пљескање код већине).

Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић: Господо сенатори, пред Финансијским одбором Сената, а приликом претреса буџета Министарства социјалне политике и народног здравља, имао сам прилике да у подужој речи у једном исцрпном експозеу обавестим чланове Финансијског одбора Сената о целокупном пословању у ресору Министарства социјалне политике и нар. здравља, како у прошлој буџетској години, тако исто да их обавестим и о намерама и плановима који су припремљени за пословање у наредној буџетској години.

Овога пута дозволите ми да у главним линијама пред пленумом Сената изнесем основне линије пословања у ресору Министарства социјалне политике, задржавајући право да на завршетку буџетске дебате на евентуалне примедбе одговорим и попуним оно, што у експозеу може бити неће бити довољно изнесено.

Господо сенатори, морам да констатујем одмах, још у почетку свога излагања, да буџет Министарства социјалне политике и народног здравља и ове године није могао да постигне ону висину, која би омогућила да се све потребе нашега народа, које обухвата ресор Министарства социјалне политике и народног здравља, потпуно задовоље.

Наше здравствене прилике, и поред тога што су климатски услови у нашој земљи врло повољни, не стоје ни издалека на оној висини, на којој се налазе у другим културним земљама.

Смртност је још увек доста велика. Туберкулоза, као једна од најопаснијих болести, још и данас је јако распрострањена у народу. Заразне болести нису тако ретке. Једном речи, опште здравствене прилике нису тако ласкаве.

Почнимо од онога што је основно у једном народу, од најмлађих генерација, од деце, па ћемо констатовати, да баш ту има огромно велики проценат смртности. Могу вам рећи да у цифрама смртност код деце у првој години живота износи близу 70.000 годишње. Код деце од 2—5 година смртност иде на 30.000 деце; од 6—10 година умре годишње око 10.000. Укупно умре од свог узраста код нас преко 280.000 душа. Сама ова цифра показује несумњиво да ми морамо наше народно здравље да подигнемо на виши степен и да здравственим приликама обратимо специјалну пажњу.

Господо, ништа није боље ни са питањем туберкулозе у нашој земљи. Туберкулоза претставља код нас један велики проблем, коме морамо посветити специјалну пажњу. Од 1921 до 1933 године код нас је умрло око 250.000 душа од туберкулозе.

Ето видите, господо сенатори, ове чињенице су довољне, да Министарство социјалне политике и нар. здравља мора имати један велики буџет и да мора преко једног доброг буџета бити израђена

једна планска здравствена политика, јер здравље нашег народа је услов нашег напретка, основни услов наше будућности.

Господо, за борбу против болести ми имамо у медицини два пута: један пут, то је превентивна медицина, она која има да спречава ширење болести, она која има да ствара боље хигијенске услове, која има да брише нагле појаве епидемија, која треба да организује боље хигијенске услове за живот нашег народа. И друга, куративна или болничка служба, која има да лечи оно што се појављује као болест.

У погледу ове превентивне медицине морам да констатујем да имамо доста добро организовану хигијенску службу, која ипак када се упореди са оном другом болничком службом много отскаче; јер претставља један систематски израђен план, који се осећа и у теренској политици и у бољим хигијенским народним приликама, које се из године у годину све више побољшавају.

У оној другој служби, тзв. куративној медицини или болничкој служби, не можемо се много похвалити. Ја као Министар социјалне политике и народног здравља морам да констатујем, да наша болничка служба, и по броју кревета и по начину и систему како је организација болница код нас извршена, да по свему томе не одговара ни приликама ни потребама, нити врши ону улогу коју треба да врши.

Код нас се водила, по мом дубоком уверењу, једна погрешна здравствена политика. Организација болница исто тако изводила се на једној сасвим погрешној основи.

Уместо стварања и концентрација великих и јаких болница, са добрим лекарским снагама, у техничком погледу добро опремљеним да буду на оној висини, на каквој су болнице на западу, ми смо узели један сасвим други, погрешан систем у сваком погледу, и отварају болнице са одељењима, у којима није могло бити ни стручних снага ни техничких услова за рад. Уместо да су се у тим малим местима стварале приватне амбуланте, па да се болесници одатле шаљу у места, где је могуће стварно и систематско лечење, ми смо стварали такве болнице, које не служе ничем другом, него да у њима преко зиме презими неколико болесника. Дозволићете, да се у тим малим болницама не могу да формирају велики стручњаци и капацитети за лечење болесника.

Још горе је стање инвентара са којим су болнице опремљене, а нарочито је недовољан број кревета, који нашим здравственим приликама треба да одговара.

Државне болнице имају 5.303 кревета; бановинске болнице имају 12.519; болнице осигуравајућих друштва 461 и приватне болнице 2.879 кревета. Укупно ми имамо 21.162 кревета.

Међутим, према садашњем броју становништва у нашој држави, за опште болести требало би да имамо, према здравственим приликама у којима се ми налазимо и према томе како су те потребе у другим земљама испуњене, око 70.000 болесничких постеља. То би било тек 5 постеља на 1.000 становника. Специјалне болнице, према броју обољења, требале би следећи број кревета: за душевне болести 10.000, за туберкулозу 25.000, за трахому 5.000, за ендемични сифилис 20.000, за санаториуме за туберкулозу 25.000.

Ја сам већ прошле године предузео мере да се ово болно питање у нашој земљи поправи, и

преко једног амандмана у Финансијском закону ја сам приступио изграђивању нових великих болница. Ми грађимо болнице у Љубљани, у Скопљу, у Сплиту и у Нишу.

На тај начин успећемо да у току ове године број болесничких постеља прилично увећамо.

Исто тако, предузео сам потребне кораке да се досадашњи Закон о болницама саобрази приликама и стварним потребама болничке службе, па је надлежно одељење припремило нов закон о болницама, који ће бити упућен Народној скупштини на даљи рад.

Пре 6 година (1930) донесен је Закон о болницама, али не само да њиме није унапређена болничка служба, већ се може рећи да је у многим односима уназађена. Искуство је показало, да се морају дати потпуно нове основе и организацији и стручном раду и подизању нових болница и болничком снабдевању и спремању стручног, лекарског и помоћног особља, а нарочито материјалном обезбеђењу издржавања болница.

Болнице су врло важан социјално-медицински чинилац у животу нашег народа и њихова улога мора се појачати и продужити, да бисмо успешније чували народно здравље.

По досадашњим законским прописима није било могућно ни достићи онај број болесничких постеља за опште болести који је потребан нашем народу, а још мање основати потребне специјалне болнице за душевне болести, за туберкулозу, за ендемичан сифилис, за заразне болести, за дечије болести и др.

Према прираштају становништва наша држава би требала сваке године да има хиљаду нових болесничких постеља у општим болницама. Међутим, и овај недовољан број постеља (око 30.000) већином није заузет. Томе су узроци: недовољна стручна уређеност болница, највећи број малих болница, које врло много стају, а не могу бити снабдеване свима савременим потребама за лечење и најбољим стручњацима, скупоћа болничког лечења и ако су таксе минималне. Све те незгоде су у проучавању, па ће новим законом бити отклоњене.

Поред закона о болницама, који је израђен у Министарству социјалне политике и народног здравља, припремљен је и пројекат закона о уређењу санитетске службе и чувању народног здравља, као и закон о обавезној лекарској служби на селу. Закон о уређењу санитетске службе и чувању народног здравља завршиће организацију наше здравствене службе. Од уједињења санитетско законодавство се састојало у појединачним законима, којима су се регулисали поједини односи народног здравља или оснивале разне установе за здравствену службу. Ма колико да је то тада било врло потребно, јер је омогућавало стицање искуства, данас то постаје велика тешкоћа. Разни облици здравствене службе нису међусобно повезани, многе установе упоредо раде исте послове, нема довољно јединства у здравственој политици. Постоје разни органи здравствене службе. Овај Закон треба из тих органа да створи организам и да све облике здравствене службе међусобно повеже, да међу њима створи координацију и сарадњу, да изврши поделу рада и надлежности, да омогући ширу иницијативу према различностима и потребама здравственим у појединим крајевима наше земље. Он ће постати основни закон здрав-

ствене службе и дати нове основе здравственој политици, не само у Министарству већ и у бановинама.

Закон о обавезној лекарској служби на селу је врло значајан. Још за време дебате у Финансијском одбору Народне скупштине и у дебати Финансијског одбора Сената чули су се приговори, да су наша села без лекара, и ако има приличан број лекара у нашој земљи. Тај приговор је оправдан. У нашој земљи има преко 25.000 насеља сеоског типа, а свега 800 лекара служи на селу, и ако њихов број износи преко 5.500. Тражи се непрестано да се спроведе у живот Закон о здравственим општинама. Међутим, ни оне здравствене општине које су већ основане не могу да добију лекара. Само у две бановине преко годину дана 10 здравствених општина не могу да добију лекаре. Слично је и са здравственим задругама којих сада има 5 без лекара. Не може опстати замерка која се чује из лекарских кругова, да лекарима тамо није обезбеђено да могу наћи подесан стан, мада се за седишта здравствених општина бирају баш таква места у којима је обезбеђен пристојан живот. У осталом и кад би било овако, ипак то нас не може спречити да обезбедимо нашем народу здравље као што му обезбеђујемо школу и цркву. Има и других узрока овој појави. Ти други узроци су учинили да у Београду има око 800 лекара, од којих многи немају посла, други служе за 500—600 динара, а неће да иду на село где им је обезбеђена три пута већа награда. Да бисмо разбили тај страх од села, овим законом ће се уредити да сваки млад лекар одслужи извесно време на селу, плаћен од државе, бановине или општине или од здравствене задруге и других организација, па тек после тога да се може специјализирати или се посветити хигијенској, болничкој или другој којој нарочитој служби.

Сада да пређем на онај део мога ресора, на део који регулише социјалне потребе и реформе, које наша земља, и у духу садашњег времена и у духу потреба нашег народа, мора и треба да изврши. Једно главно и основно питање је: питање нашег радног света, питање заштите радника. Ми имамо једно савршено и одлично социјално законодавство. И заиста, ако наше социјално законодавство упоредимо са законодавством напреднијих држава, ми морамо да констатујемо, да је наше социјално законодавство потпуно, и да предвиђа све оно што слична законодавства у најнапреднијим и најмодернијим државама имају. Али има једна огромна разлика између тога законодавства, између онога што је у тим законима замишљено и оне теренске политике, онога што се оећа у животу нашег радног света.

Господо, ми морамо да пођемо од оног што је главно, да основне линије тога законодавства, које је добро, приведемо правилно у живот. И Краљевска влада пошла је тим путем. Ви знате прво, како стоји једно основно питање нашег радног света, а то је питање рада и зараде, питање радничких надница. Ако посматрамо последњих неколико година, ми ћемо констатовати, да влада таква диспропорција и дисхармонија између капитала и оних који дају радну снагу, да се то ничим не може оправдати. Страшна и бедна зарада, која се даје људима, експлоатација која се до данас вршила, налажу нам да потребну хармонију повратимо и доведемо те односе у равнотежу.

У тим приликама Краљевска влада морала је

да преузме мере, и ја сам у Финансиском закону тражио овлашћење и овлашћен сам да донесем Уредбу о минималној надници. Та Уредба је публикована и ступа на снагу 13 априла о. г.

У тој Уредби предвидели смо оно што је најпотребније да се тај однос између капитала и радног света регулише на једној пријатељској основи; на бази заједничког сарађивања.

У погледу заштите радника није само у питању минимум зараде, коме треба обратити пажњу, већ постоји још пуно проблема, који су предвиђени у нашем законодавству и који морају бити извршени.

Господо, питање осигурања радника у случајевима изнемоглости, старости и болести, питање пензија приватних намештеника, то су проблеми који су на дневном реду, то су проблеми који су на путу свога решења.

Ових дана привео сам у дело једну од најважнијих одредаба из нашег социјалног законодавства: осигурање радника у случају изнемоглости, старости и смрти.

Користећи овлашћење, које ми је дато § 89 Финансијског закона за 1936/37 г., прописао сам Уредбу, да се са даном 1 септембра о. г. отпочне са спровођењем осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти по Закону о осигурању радника. Овај закон, поред осигурања за случај несреће на раду, предвидео је и осигурање радника за случај изнемоглости, старости и смрти, која се врста осигурања, сходно одредби § 209 поменутог закона, имала спровести најкасније до 1 јула 1925 године. Међутим, одредбе поменутог закона, које се односе на ову грану осигурања, остале су све до данас непроведене у живот, јер је спровођење овог осигурања почев од 1925 године Финансиским законима стално одлагано.

Како би и даље одлагање спровођења ове врсте осигурања било штетно не само по раднике, него и по привреду, па и саму државу, то сам Уредбом одлучио, да се 1 септембра о. г. отпочне са применом и оних одредаба Закона о осигурању радника, које се односе на осигурање за случај изнемоглости, старости и смрти.

Спровођење осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти имаће као последицу и смањење управних трошкова Уреда за осигурање радника, јер ће ово осигурање обављати онај исти чиновнички апарат, који обавља послове и осигурања за случај болести и несреће. Организација и техничко спровођење овога осигурања извршиће, дакле, Средишњи уред за осигурање радника и то преко својих већ постојећих установа и са персоналом са којим располаже, тако да за спровођење овог осигурања у живот неће требати нека нова режија, а преко ње и нови издаци.

Исто тако, у вези са овим осигурањем намеран сам да подвргнем ревизији целокупно уредско пословање, а нарочито лекарску службу у смислу смањења издатака и рационалног лечења радника.

Сем тога намеран сам да предузнем потребне мере, да се принос, који сада плаћају послодавци и радници за грану осигурања за случај болести, по могућности донескле смањити, те да на тај начин ослободим нашу привреду и наше раднике једног дела овог социјалног терета и тиме рекомпензирам оптерећење, које ће донети послодавцима и

радницима осигурање за случај изнемоглости, старости и смрти.

Са доношењем ове Уредбе, као и Уредбе о утврђивању минималних надница, закључивању колективних уговора, помирењу и арбитражи, Краљевска влада, на челу са г. др. Миланом Стојадиновићем, с успехом решила је два врло важна питања из области радничке заштите и радничког осигурања.

Господо, овим проблемима морамо да додамо и незапосленост, која такође претставља један проблем, са којим се ја, као ресорни Министар, морам да позабавим. Број индустријских незапослених радника, који и у време најтеже депресије никада није премашио цифру од 50.000 радника; не претставља један специјалан проблем. Али, господо, зато је на наша тржишта једну огромну радну снагу, неколико стотина хиљада незапослених радника избацило наше село. И са тиме, господо, несумњиво, проблем незапослености јако се компликовао. Број лица, по подацима које ја имам, која нису сасвим обезбеђена сеоском привредом, износи око 500.000. И проблем стабилизације овога света, који долази са села, то је проблем коме се мора обратити специјална пажња.

Краљевска влада, као што знате, дала је милијарду динара за јавне радове. Краљевска влада, на тај начин, кренула је са мртве тачке привредну депресију, у којој смо до пре две године били. Али, господо, ми те јавне радове морамо да спроведемо на начин да се нашем раднику обезбеди минимална зарада, а преко тога задовољење најглавнијих потреба живота. (**Димитрије Илићано-вић:** Десет динара дневно прима један радник!) То више неће примати! Ако ми све то доведемо у склад, а ја верујем да ће се са Уредбом о минималној надници то успети, онда ће јавни радови дати оне резултате које од њих сви очекујемо у погледу бар привременог решења и овога проблема незапослености нашег радничког света са села.

Господо, заштита радника у погледу услова рада и хигијенских прилика под којима радници раде врши се преко Инспекције рада.

Господо, у току 1936 године прегледана су 4.227 предузећа у којима је било запослено 125.797 радника. У прегледаним предузећима констатовано је од стране Инспекције рада 4.449 недостатака. Број казни износио је 1.137, од којих 1.124 социјалне заштите, а 13 прекршаја техничке природе.

У погледу дозволе запослења страних радника у нашој земљи имамо следећу ситуацију: дозволу за неодређено време има 3.500 радника; на основу уговора 1.500 радника; Југословена, страних држављана 5.300; руских избеглица 12.000 радника и осталих емиграната 200. Укупно 22.000 лица.

Да пређем сада, господо, на једно друго питање, на инвалидско питање. Ви знате, да је 1929 године донет један закон, који је то питање из основа решио. По томе закону преко 60.000 лица изгубило је инвалиду, и могу вам рећи да смо управо оном Уредбом о измени закона, коју смо прошле године донели, до сада збринули преко 23.000 инвалида, јер смо им вратили натраг инвалиду. Преко 17.000.000 динара исплаћено је ове године застареле инвалиде. Могу да вас уверим,

да сам код г. Министра финансија у погледу инвалида, наишао на пуно разумевање и надам се, да ћемо и остале инвалиде, који се из године у годину повлаче, ускоро моћи скинути са дневног реда.

Наша исељеничка служба такође претставља један важан проблем, о коме Министарство социјалне политике има да води рачуна. Ви знате да један огроман број наших људи, један огроман број наше радне снаге, живи данас у иностранству, и да велики број наших незапослених радника тражи запослење у страним државама, да би нашао средстава за egzистенцију своју и својих породица, поглавито у нашим пасивним крајевима.

Наша исељеничка служба има данас 4 главна задатка:

- 1) сачувати запослење и осигурати што бољи третман тамо где наши људи раде;
- 2) у случају неминовног отпуштања наших исељеника од посла, настојати да им се омогуће подвозни трошкови за репатријацију у домовину;
- 3) да се за овдашње наше неупослене раднике нађе запослење у иностранству, и
- 4) да код тих наших људи, који су далеко од своје отаџбине сачувамо пуну националну свест.

Наша исељеничка служба у томе погледу ради и чини крајње напоре, и могу вам рећи, у погледу цифара, да се прошле године из наше државе иселило око 12.000 лица, а вратило их се око 4.000, тако да се може рачунати да одлив износи од прилике 8.000 лица.

Господо сенатори, да на завршетку пређем на једно питање, које такође спада у део социјалног старања, на питање исхране наших пасивних крајева с једне стране, и питање исхране оних крајева, које задеси несрећа од елементарних непогода. Ви знате, да смо до данас исхрану вршили на један начин, који ни мало није био рационалан, на један начин који је имао обрнуто дејство од онога чему је требао да служи. Ми смо исхрану вршили у једној форми, која ни мало не одговара поносу нашег народа. У место једног планског и систематског рада на збрињавању пасивних крајева, путем који неће значити милостињу, ми смо морали прошле године, под оним тешким приликама, да извршимо поделу хране у виду бесплатног давања, без великих обавеза да се за примљену храну изврше јавни радови на општинским или државним путевима и другим потребним објектима.

Краљевска влада прошле године дала је 46 милиона динара за исхрану пасивних крајева. Ове године исто тако дат је већ један део кредита за исхрану пасивних крајева, тако да ни ове године, као ни прошле, неће бити тешких случајева гладовања, а Уредбом која је у раду код Одбора Народне скупштине надам се да ћемо једном за свагда скинути са дневног реда ово тешко питање, које је свакој влади задавало бриге и труда.

На основу горе изложеног, господо сенатори, ја вас молим, да гласате за предложени буџет који у данашњим приликама ипак задовољава основне потребе мога ресора. (Одобравање и пљесак на десници).

Претседник др. Желимир Мажуранић: Реч има господин сенатор др. Јосип Немец.

Dr. Josip Nemeč: Gospodo senatori, režim g. Petra Živkovića napadan je kao režim diktature. Režim g. dr. Stojadinovića hvali se kao režim demokratije. Kako se ova dva režima odnose prema radnicima? Pod režimom g. Petra Živkovića sačuvana je najpotpunija samouprava u radničkim socijalno-političkim ustanovama i radnicima je bila dana mogućnost da se pribiru za konstruktivan rad. Pod režimom g. dr. Stojadinovića napada se na samoupravu radničkih ustanova i teži se da se od njih načine partijske ekspoziture. U toku jedne godine u beogradskom Okružnom uredu na pr. smenjene su tri garniture Upravnog odbora, jer nijesu htjele da rade ono, što je od njih tražio gospodin resorni Ministar. Isto tako se postupa i sa ostalim uredima. Ministarstvo nije više nadzorna vlast nad radničkim osiguranjem, jer se sve radi pod direktnim naredenjima partije. Ali to ipak ne smeta g. Ministru Cvetkoviću da Ustanovu osiguranja, kojom upravlja, javno napada.

Gospodo, jednim amandmanom u Finansijskom zakonu udara se na autonomiju radničkih komora, jedinu instituciju oko koje se kupe slobodne radničke organizacije. Preko radničkih komora kanaliziraju se sve pozitivne težnje najraznovrsnijih pravaca radničkog pokreta. Komore predstavljaju zbiralište radničke klase kao cjeline. Zakonodavac je dao slobodnoj koaliciji radnika i nameštenika veliki značaj, a kod komore je htio da dođe do saradnje radnika i nameštenika kao cjeline. Radničke komore su u neku ruku parlament radničke klase, gdje se sukobljavaju sve struje koje žive u redovima radnika, i gdje se u uzajamnom trenju svih struja iskristališu stvari, koje su zajedničke radničkoj klasi kao cjelini. Onim časom, kada bude ugrožena autonomija Radničkih komora, one će prestatati da budu spona sa životom u kome se kreću radnici. Komore mogu postati organi bilo koje vlasti ili domena bilo koje partije, ali će prestatati da budu ono što su do sad bile.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojedobno je obećao sprovođenje izbora za Radničke komore. Kad je uvidio da svojom ad hoc stvorenom JRZ organizacijom ne uspeva na terenu i da je na izborima radničkih povjerenika doživio slom, on traži ovlašćenje da izbore odloži i da komorama vlada preko svojih komesara. Tim postupkom mogu da budu upropašćene i ove poslednje radničke institucije, koje su među radništvom vršile pozitivan posao i radnici će tek tada biti prepušteni ekstremistima. Jer najbolju odbranu protiv ekstremističkih struja među radnicima naći ćemo u dobrom socijalnom zakonodavstvu i u zaštiti radničkih institucija, u kojima radnici mogu da žive svojim političkim životom i da preko njih brane svoje klasne interese.

Radnička klasa je bezuslovno, razvojem socijalnih i privrednih prilika u Jugoslaviji, već tako izrađena, da svako ometanje njezina rada izaziva nezadovoljstvo i otpor. Država, kao organizovana cjelina i nadzorna vlast, može i mora u konkretnim slučajevima da u tim pokretima interveniše i radničke organizacije nadzire, ali ne može i ne smije da ometa njihovu autonomiju i slobodni razvoj. Takav postupak stvara reakciju i daje hrane ekstremističkim pokretima među radništvom.

Gospodo senatori, ono što je gospodin Ministar govorio o preuređenju bolnica, bezuvjetno je vrlo dobra zamisao, da se u svima našim većim centrima osnuju bolnice i da se snabdeju kapacitetima i svim onim što je tekovina današnje znanosti. Ali ja, gospo-

do, mislim da ona politika narodnog zdravlja, koja bi išla za tim da napusti i one male bolnice izvan tih centruma, ne bi bila dobra. Mi znamo kako je naš narod siromašan, a naročito po selima, pa sam uveren da bi bila apsolutna nemogućnost svima tim bolesnicima izvana da dođu do takvih velikih bolnica, kao što su one u centru.

Našem seljaku treba hitno pomoći. Njemu treba bolnica u blizini da mu može pružiti odmah u slučaju potrebe leka i pomoći. Samo putovanje od sela do centruma bilo bi skopčano sa prevelikim troškovima i naš siromašni seljački svijet ne bi mogao to da podnese. Ja poznam naše zdravstvene prilike na području Banije. Na liniji Sisak—Petrinja—Glina imamo tri bolnice koje su pune i ljeti i zimi. Nije tačno ono što veli g. Ministar da su bolnice obično pune zimi da se ljudi prehrane, a ljeti da su prazne. Ne, gospodo, one su pune neprekidno, i ljeti i zimi, i to u tolikoj mjeri, da po dva bolesnika dolaze na jedan krevet. To je pozitivna istina i to dokazuje da naš seljak traži pomoći u bolnici i da on nije više konzervativan kao što je bio nekada kada je sve prepuštao sudbini i slučaju, ili se služio raznim seoskim vječarima.

Kada je tolika potražnja bolničke pomoći vani, na periferiji, onda je po mome uvjerenju zadatak dobre zdravstvene politike, da se i te bolnice vani, na periferiji, snabdevaju svim onim što je potrebno da naš narod može da nađe lijeka i pomoći kad mu to zatreba. Ako bi se to osujetilo, ako bi se to napustilo, i kad bi se ostalo samo pri koncentrisanju velikih bolnica, onda bi to bila gospodska zdravstvena politika, a ne seoska. Naš seljak vapije za tim da se bolnice na periferiji, izvan centruma, pojačaju, da se dograđuju razni paviljoni, da se poveća broj ljekara, kako bi liječenje moglo biti još uspješnije, što je bezuvjetno u interesu prosperiteta zdravlja našega naroda.

Gospodo senatori, ustanova osiguranja radnika zadaje velike brige i radnicima i poslodavcima. Nailazimo dnevno na velike žalbe, na velike pritužbe, kako sa strane poslodavaca tako i sa strane radnika: da se za tu ustanovu, koja je principijelno vanredno dobra, vrlo mnogo daje, dok nasuprot od nje se dobija vrlo malo ili ništa. U ranijim vremenima davale su okružne blagajne članovima i specijalno liječenje; davale su doprinose da se ide u banje, dok je sada to liječenje ograničeno samo na one lijekove koji su toliko jeftini da ne prouzrokuju gotovo nikakve izdatke za samu instituciju. Tu bi trebalo bezuvjetno da Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja preduzme potrebne korake, kako bi se omogućilo da ova toliko dobra, važna i korisna institucija bude tako organizovana, da od nje bude one koristi koja je bila zamišljena onda kada se ta ustanova i stvorila. (Odobrava-nje na levice).

Претседник др. Желимир Мажураић: Госпо-до сенатори, реч има сенатор г. Иван Пуцелъ. (Гласови: Није присутан.) Пошто г. Пуцелъ нема у дворани, то се узима да је одустао од речи. — Реч има сенатор г. др. Јосип Шиловић.

Dr. Josip Šilović: Gospodo senatori, ja sam iseljenički sin, iz onog kraja koji mora svoje sinove da šalje u svijet, ako hoće da prehrane svoje porodice. Ja sam iz sela, koje ima u Americi polovinu svoga stanovništva. Moj otac je poginuo u svijetu, pošavši tamo da bi mogao prehraniti svoju porodicu. Zato srdačno pozdravljam nakanu g. Pretsednika Vlade, da na radiu progovori našim iseljenicima; to će njima učiniti vanredno zadovoljstvo i veselje, jer oni, ma-

kar dobar dio života proveoše u svijetu, ostadoše patriote, koji vanredno ljube svoju domovinu. Pa to mi znamo, drage kolege, kako i mi, kada smo negde izvan Jugoslavije, jedva čekamo sat kada ćemo da se vratimo u svoju domovinu. (Odobranje na desnici). To će na sve naše iseljenike vanredno djelovati. Ne smijete zaboraviti, gospodo kolege, da naši iseljenici u svijetu zauzimaju vanredno važnu i vidnu ulogu. I ja držim da bi bilo vrlo dobro, da se u tom pogledu povedemo za drugim kulturnim narodima, pa da jednoga od naših iseljenika, koji su stekli zavidan položaj u svetu, naša vlada imenuje senatorom. Mi imamo Petrinovića itd. itd. Za njega i za sve naše iseljenike bila bi to vanredna čast, a bila bi čast i za sam naš Senat.

Gospodo, još samo da se sa nekoliko reči osvrnem na govor gospodina Ministra, kome se srdačno zahvaljujem na njegovom radu oko prehrane siromašnog žiteljstva naših pasivnih krajeva, u kojima će, gospodine Ministre, biti svake godine gladi, jer ti će krajevi biti pasivni dok bude svijeta i vijeka. Potrebno je da se tome narodu pomogne, ali ja Vas lijepo molim, gospodine Ministre, da ne zaboravite na ponos našega naroda. On neće da mu se badava daje, jer onda drži da se smatra prosjakom, što ga vrijeđa. Naš narod hoće da mu se pozajmi, i on će to ili da odradi ili da vrati. Kada je gladan neka mu se pozajmi, pa će ako je moguće on to odrediti, a ako u svetu pogine i kod kuće ostane žena i dječica, vратиće kad-tad njegov sin.

Ponovno molim gospodina Ministra da narodu uvijek i samo pozajmljuje, nikada ne poklanja, jer to vredi naš narod. Glasaću za budžet. (Odobranje na desnici).

Претседник др. Желимир Мажурањић: Реч има Министар социјалне политике и народног здравља.

Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић: Ја не бих желео, господо сенатори, да и једнога момента останете у сумњи у погледу извесних околности о којима је говорио уважени сенатор господин др. Немец. Тиче се питања самоуправа Радничких комора, тиче се питања Окружних уреда за осигурање радника, тиче се онога о чему је г. сенатор мало час говорио и, упоређујући ранији режим са садањим, устврдио, да су за време Владе господина Петра Живковића радничке самоуправе, како Окружни уреди тако и Радничке коморе, биле боље сачуване, да се је о њима водило више рачуна, него за време демократске Владе др. Милана Стојадиновића.

Господо, заиста има разлике између чувања и поштовања самоуправа у оно време и чувања самоуправа за време Владе др. Стојадиновића. Има разлике, али та разлика иде на штету оног првог режима, јер док смо за време Владе господина Петра Живковића имали потпуно исти систем постављања чланова равнатељства, имали смо још и један плус, који иде на штету тога режима, т. ј. да смо поред равнатељства имали још и комесаре. За време Владе др. Стојадиновића сачуван је исти систем, али нема више комесара, јер потреба за комесарима у Уредима не постоји.

Исто тако, господо, у питању самоуправа Радничких комора, сенатор господин др. Немец је изнео једну чињеницу, која није сасвим тачна. Ради се о пролонгирању избора код Радничких комора.

Пре него што сам дошао за Министра социјалне политике и народног здравља, у многим Радничким коморама рок трајања мандата већ је био

протекао, те према томе то не би имало никакве везе са мојом личношћу, а најмање би имало везе са акцијом коју ја водим међу радништвом, а која је и мени као политичком човеку потпуно дозвољена.

Избори, господо сенатори, нису дозвољени из разлога, што су поједине Радничке коморе саме тражиле да се избори не спровађају. И скоро све радничке коморе у једно време биле су сагласне у томе, да избори не треба да се спроводе. Мандат им је протекао, а у закону ништа није предвиђено, ако би управе комора поднеле оставку, на који би се начин продужило функционисање комора. Зато сам ја морао предвидети у Финансијском закону један амандман, који говори о начину на који би се имали регулисати односи у Радничким коморама, ако управе комора буду дале оставку. Према томе не ради се о самоуправама: коморе имају да наставе онај систем који већ постоји, али се ради о случају ако управе комора даду оставку.

Али ја хоћу, господо, сенатори, да укажем на једну чињеницу из политике Краљевске владе у погледу радника и радничких установа. Краљевска влада свим својим мерама и одредбама ставља се на страну радника и у заштиту радника, али исто тако Краљевска влада сматра за своју дужност, да се свим мерама и свим својим радом стави противу једне неразумне бирократије која влада у радничким установама. Ако хоћемо у истини да заведемо ред у радничким установама, ми морамо да станемо на пут оној бирократији која се у тим установама води, али то ни најмање не значи да смо ми противу интереса радништва и радничких установа, него напротив, да баш тиме свесно и енергично делујемо у интересу тих установа. Једно је бирократија, а друго је раднички свет. Мере које је Краљевска влада предузела показују да је она учинила све да се незаштићеном радничком свету помогне.

Тако стоји ствар, господо, са питањем овога амандмана који је унесен у Финансијски закон, и ја сам сматрао за потребно да у томе исправим излагања г. сенатора др. Немца, чија остала излагања у потпуности усвајам. (Одобравање и плескање код већине).

Претседник др. Желимир Мажурањић: Завршен је претрес предлога буџета расхода раздела XVI — Министарства социјалне политике и народног здравља. Прелазимо на гласање. Гласаће се седењем и устајањем, и то по партијама. Молим господина известиоца да прочита партију 951.

Извештач Фран Смодеј прочита партију 951.

Претседник др. Желимир Мажурањић: Господо која примају прочитану партију, нека изволе седети, а господо која не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Пошто већина седи, објављујем да је Сенат већином гласова примио партију 951.

(— За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Сенату, примио већином гласова цео буџет расхода раздела XVI — Министарства социјалне политике и народног здравља, и то од партије 952 до партије 1020 закључно —).

Сада прелазимо на претрес предлога буџета расхода раздела XVII — Министарства физичког васпитања народа.

Има реч г. Министар физичког васпитања народа.

Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Josip Rogić: Gospodo senatori, Ministarstvo fizičkog vaspitanja naroda, kao najmlade Ministarstvo, započelo je svoj rad u 1932 g., te je u toku svog postojanja do sada izradilo nekoliko zakona putem Narodnog predstavništva, kao: Zakon o obaveznom telesnom vaspitanju, Zakon o vatrogastvu, Zakon o podizanju de-mova, kao i potrebite pravilnike za izvršenje ovih zakona.

Osim ovog zakonodavnog i osim čisto administrativnog rada, ovo Ministarstvo je sa materijalnim sredstvima koja su mu bila odobrena po predloženim budžetima do sada potpomagalo sve naše sportske ustanove, kao i sve ustanove telesnog vaspitanja uopšte, a pogotovu našu najveću nacionalnu telesno-vaspitnu organizaciju: Savez sokola Kraljevine Jugoslavije. Osim toga, ovo Ministarstvo, osim potpomaganja rada i delovanja naših sportskih i drugih organizacija telesnog vaspitanja, omogućivalo je takođe i održavanje naših reprezentativnih nastupa u inostranstvu. Kao najvažnija priredba te vrste jeste nastup naše reprezentacije na XI Olimpiskim igrama prošle godine u Berlinu. Ovo Ministarstvo zajedno sa postojećim našim Olimpiskim odborom omogućilo je dostojno spremu naših takmičara i možemo ipak da konstatujemo, da je na prošloj Olimpijadi u Berlinu naša reprezentacija bolje od svih dosadašnjih u propagandističkom pogledu podigla ugled našeg sporta u inostranstvu.

Međutim, moram ovde odmah konstatovati, da do sada ni kod našeg javnog mišljenja, a ni kod svih merodavnih faktora, nije ukazivano dovoljno pažnje, niti je bila dovoljno shvaćena važnost onih velikih zadataka, koje ima pred sobom ovo Ministarstvo. Ti najvažniji zadaci izraženi u opštim linijama jesu: telesno, moralno i nacionalno vaspitanje naše omladine, i podizanje sportskog i viteškog duha kod iste. Imao sam prilike da vidim u stranim državama sa koliko moralnih i materijalnih žrtava se unapređuju ciljevi telesnog vaspitanja naroda, sa koliko interesa, pažnje i rada unapređuje se ova grana nacionalne i državne politike, jer sada u ostalom svetu vlada nepodeljeno mišljenje, da je za podizanje, kako rasne, tako i moralne snage jednoga naroda, potrebno što većim radom i što većim materijalnim sredstvima potpomagati razvoj telesnog vaspitanja naroda uopšte.

Svi znaci pokazuju, da se i kod nas u tome pogledu pošlo na bolje, i nadamo se da će ovo pitanje, tj. pitanje pravilnog izvođenja telesnog vaspitanja našeg naroda i naše omladine, naići na punu potporu kako naše javnosti tako i našeg Narodnog predstavništva.

Rad ovog Ministarstva može da se obeleži u dva pravca. Prvo, potpomaganje privatne inicijative u svim našim sportskim organizacijama, potpomaganje sokolstva kao i vatrogastva, koje organizacije imaju svoj posebni zakon.

Drugi pravac rada ovog Ministarstva bio bi izvršavanje zakona o obaveznom telesnom vaspitanju.

Ovaj zakon već postoji i kod nas od 1934 godine, ali i ako je donesena i Uredba o izvršenju ovoga zakona, ipak se vrlo malo do sada radilo na to da se ovaj zakon sprovede u delo. Zapreke koje su stajale na putu pravilnom izvršavanju ovoga zakona jesu uglavnom materijalne prirode. Ovaj zakon predviđa nastavu telesnog vaspitanja u prazničnim tečajevima, koji se imaju održavati u celoj zemlji, i to u svima varošima, varošicama i seoskim opštinama. Kao takav ovaj Zakon iziskuje i mnogo materijalnih sred-

stava, jer obavezuje sve seoske opštine, da iz svojih sredstava nabave kako pogodno vežbalište za održavanje nastave, tako i da plaćaju nastavnika u tim prazničnim tečajevima. Poznavajući teško finansijsko stanje naših seoskih opština nije se moglo u tom pogledu napredovati, te su tako i naredbe zakonodavaca u tom pogledu ostale mrtvo slovo na hartiji. Iznimku čine pojedini naši gradovi, kao Beograd, Zagreb, Ljubljana i Skoplje, koji pokazuju priličan napredak u tom smislu što gradske opštine iz svojih vlastitih sredstava održavaju redovno praznične tečajeve sa našom vanškolskom omladinom od 14—20 godina starosti.

Ne treba misliti da ističem naročitu važnost ovoga zakona, jer držim da smo svi složni u tome, da sa našom omladinom koja se nalazi van škola treba i mora u tom pogledu da se nešto učini, kako u njihovom sopstvenom interesu tako i u interesu same nacije i države. Ne smemo dozvoliti, da ta naša omladina, koja se regrutira većinom iz seljačkog, malovaroškog i zanatliškog stanovništva, u svojim slobodnim časovima besciljno luta ili pada pod upliv loših i destruktivnih elemenata ulice, već moramo toj omladini putem prazničkih tečajeva, u kojima će se osim vršenja čisto telesne nastave održati korisna i poučna predavanja, stvoriti i preduslovi za zdravi, normalni, telesni, moralni i nacionalni razvitak.

Za ovako opsežne i velike zadatke budžet koji se pred vas iznosi, i ako je povećan za milion dinara, ipak je i suviše mali da bi u potpunosti i efikasno mogao ostvariti te zadatke. Ali ipak uprkos tome, Ministarstvo će i sa sadašnjim budžetskim sredstvima u toku ove godine pokrenuti najširu akciju da se u tom pogledu krene napred i da se pokaže veći zamah rada i veći uspeh nego što se to do sada radilo. U programu izražena je stalna želja i nastojanje da se kod nas otvori škola za telesno vaspitanje. Nažalost usled budžetskih nemogućnosti nije se potpuno uspeo u tom pogledu. Ministarstvo se u tom pogledu sporazumelo sa Savezom sokola Kraljevine Jugoslavije i po tom sporazumu Soko ustupa veliki dom Sokolskog društva Matice u Beogradu, tako da će Ministarstvo počev od 1 aprila o. g. početi sa održavanjem tečajeva, iz kojih će se obrazovati načelnici telesnog vaspitanja, sposobni za održanje prazničkih tečajeva van škole, u školama i za telesno vaspitanje u našoj vojsci.

Ove godine održaću se u okviru 25-godišnjice oslobođenja Južne Srbije veliki slet Sokola Kraljevine Jugoslavije u Skoplju i to na Vidovdan. Ovo Ministarstvo preduzelo je sve potrebne korake da da moralnu i materijalnu pomoć, kako bi ova manifestacija uspela što bolje i što veličanstvenije. Mislim da ne treba posebno naglašavati veliko nacionalno značenje ove priredbe.

Pojedine partije i pozicije ovoga budžeta pri Ministarstvu za fizičko vaspitanje naroda iste su kao i prošle godine.

U programu je ovog Ministarstva isto tako da se u našoj prestonici u Beogradu podigne jedan veliki reprezentativni stadion, koji bi se zvao »Stadion Nj. V. Kralja Petra II«. Ovo Ministarstvo stupilo je u vezu sa svima merodavnim faktorima, da bi se taj stadion podigao najkasnije do 1941 godine kada Nj. V. Kralj Petar postaje punoletan, i kojom prilikom biće priredena velika svečanost. Za takvu jednu svečanost prirediće se i Svesokolski slet, pa se mora izgraditi stadion, koji će služiti i sokolstvu i ostalim sportskim priredbama i biti sposoban da primi velike mase naroda. On se mora izgraditi kao stalni stadion, koji će

docnije posle njegovog otvaranja služiti za sve svrhe i vrste priredaba, pa i za održavanje olimpijskih igara. Već sama ta činjenica govori da Beograd za taj slučaj mora da ima gotov jedan veličanstven reprezentativan stadion. Beograd kao prestonica naše države nema nikakvog stadiona za održavanje velikih sokolskih i sportskih priredaba, zemaljskih, balkanskih, sveslovenskih i internacionalnih. U našoj zemlji često se priređuju veliki sportski susreti za Balkan kao i internacionalne sportske utakmice. Tako je u Beogradu 1930 godine održan Svesokolski slet na koji je utrošena suma od 8 miliona dinara, a posle priredaba koje su trajale 15 dana grada stadiona je prodata, a od sletišta nema ni pomena. To je jedinstven primer neracionalnog gazdovanja. Ministarstvo za fizičko vaspitanje naroda uspelo je u tom pogledu da se svi stadioni, koji se podižu za sokolske sletove, održavaju kao stalni. Takav slučaj imamo sa stadionom koji je podignut za Sokolski slet u Zagrebu 1934 godine i koji je danas jedan od najvećih objekata te vrste na Balkanu.

Partija 1028, koja nosi naziv: »Organizacioni i propagandni troškovi« najvažnija je za izvođenje zadataka Ministarstva fizičkog vaspitanja naroda, s obzirom na Zakon o obaveznom telesnom vaspitanju i na održavanje stručnih tečajeva specijalno telesnog vaspitanja, izvođenje takmičenja srednjoškolskog dana, kao i uređenje sportskih vežbališta. Ukupna suma njena je 3,185.036 dinara, i ona je u ovoj godini povećana sa 1,081.336 dinara. Sa ovom svotom, iako je ona još uvek suviše mala, Ministarstvo fizičkog vaspitanja nada se da će u toku budžetske 1937/38 godine dati rezultate, kako u pogledu obaveznog telesnog vaspitanja, tako i u pogledu specijalnog sportskog rada.

Partija 1029 u svojim dvema pozicijama u sumi od 6 miliona dinara, pretstavlja pomoć Savezu Sokola Kraljevine Jugoslavije na osnovi § 8 Zakona o osnivanju Sokola Kraljevine Jugoslavije, i pozicija 2. u sumi od 600.000 dinara pretstavlja pomoć Vatrogasnom savezu Kraljevine Jugoslavije po § 76 i 87 Zakona o organizaciji vatrogastva, pa su te pomoći ostale i u ovoj budžetskoj godini iste kao i prošle godine.

U Finansiskom zakonu prihvaćen je amandman za zajam od 10 miliona dinara za Soko Kraljevine Jugoslavije i za sanaciju svih sokolskih domova u zemlji.

Organizaciji obaveznog telesnog vaspitanja pridaje se svuda po svetu sve veći značaj. Prateći napredak vremena i iskustva drugih, mi želimo da opšte ljudski ideal zdravlja i snage združimo sa realnim potrebama naroda. U tom smislu stari Zakon o obaveznom telesnom vaspitanju više ne zadovoljava. Upravo čitavo dosadanje sprovođenje bilo je u stadijumu ispitivanja i sticanja iskustava s obzirom na prilike u kojima se taj Zakon imao da primenjuje.

Po ovlašćenju koje nam daje § 96 Finansijskog zakona za 1936/37 godinu izradena je sada nova Uredba o osnivanju i radu prazničnih tečajeva i izvršenju ostalih odredaba Zakona o obaveznom telesnom vaspitanju. Uredba je izradena na osnovu stečenih iskustava i u duhu stvarnih potreba i mogućnosti.

Glavne karakteristike ove nove Uredbe mogu se rezimirati ovako: Organizacija obavezno-telesnog vaspitanja omladine sprovodi se od Ministarstva fizičkog vaspitanja naroda, i to preko banovina, odnosno srezova i opštinskih uprava, koje obrazuju praznične tečajeve za vanškolsku omladinu, kao i od respektivnih Ministarstava koja u svojim resorima imaju škole.

Na taj način organizacija je provedena u osnovnim, produžnim, srednjim i stručnim školama, dakle proteže se na sve škole osim univerziteta.

Ovakvim sistemom organizacije zajamčen je pravilan uticaj i široka pomoć svih opštih upravnih vlasti u sprovođenju zakona i postizavanju uspeha kod ogromne većine naše omladine, koja mora da bude najjači izvor snage naše narodne odbrane.

Ovom Uredbom sprovodi se zakon o obaveznoj telesnoj nastavi kroz sve opštine i kroz sve škole u zemlji. Ranija Uredba ograničavala se samo na gradove koji spadaju pod Zakon o gradskim opštinama, i na pojedine sokolske jedinice, uglavnom na vanškolsku omladinu, što nije davalo potrebne rezultate a istovremeno nije nosilo odliku jednakosti i bilo je protivno slovu i duhu Zakona.

Ujedno na ovaj način zagaranтована je i dragocena pomoć vojnih organa, kako u pogledu dotacije tečajeva i škola potrebnim vojnim materijalom, tako i u pogledu potrebnog broja specijalnih tehničkih instruktora uz saradnju starešina kadra naše narodne vojske. Do sada specijalna nastava nije se uopšte izvodila.

Predvojnička obuka. — Uredbom je detaljno razraden nastavni plan i program rada i data je mogućnost Ministarstvu da otštampa i svoje udžbenike, od kojih će jedan biti u rukama zainteresovanih već u toku aprila meseca. U pogledu tečajeva za obrazovanje nastavnika telesnog vaspitanja uveren sam da je pronaden najbolji put. Ministarstvu je omogućeno da se provedu ovi tečajevi, i time će se postići podizanje naučnog nivoa i ujednačenje nastave. Nastavnici se biraju iz redova nastavnika osnovnih škola, nastavnika gimnastike, rezervnih oficira vojske i mornarice i iz redova tehničkih članova sportskih i viteških udruženja. U pogledu prava sprovođenja obavezne telesne nastave zasebno, a paralelno sa prazničnim tečajevima, izjednačena su sva udruženja sa ciljevima telesnog vaspitanja, te su dokinute sve eventualne privilegije davane ranijom Uredbom.

Na koncu prema dosada stečenom iskustvu ovom su Uredbom određeni i tehnički propisi za finansiranje i administriranje prazničnih tečajeva, a Ministarstvu fizičkog vaspitanja naroda omogućeno je da prema potrebama i budžetskim mogućnostima pomaže praznične tečajeve i škole, kao i sva ona lica koja rade na obaveznom telesnom vaspitanju.

U daljem sprovođenju Zakona o obaveznom telesnom vaspitanju naše omladine naredio sam studiju jednog specijalnog sistema za škole, naročito stručne. Ja sam uveren, da će prema ovome planu na primer svaki apsolvant učiteljske škole postati jednovremeno i kvalifikovani nastavnik za obavezno telesno vaspitanje i da će steći pravo dobijanja čina rezervnog đaka podoficira, posle služenja u kadru od samo četiri do pet meseci, i to eventualno za vreme letnjih raspusta.

Ja očekujem široku pomoć i razumevanje naših nadležnih faktora i celokupne naše javnosti. Ovako shvaćen i sproveden Zakon o obaveznom telesnom vaspitanju može spremiti našu omladinu i čitavu naciju za zadatke koji nas čekaju i koje nam vreme nameće.

Obzirom na veliku važnost rada područnog ili Ministarstva, kao i na do sada pokazane nedostatke u pogledu organizacije, spremio sam predlog zakona o reorganizaciji Ministarstva fizičkog vaspitanja naroda i o Upravi telesnog vaspitanja.

Što se tiče same reorganizacije Ministarstva mišljenja sam, da isto treba da bude postavljeno na jednu višu stručnu podlogu, a ne kao što je često do sada bio slučaj, da se rad Ministarstva kreće u čisto jednom birokratskom opsegu podeljivanja raznih pomoći. A što se tiče Uprave telesnog vaspitanja mišljenja sam da bi trebalo izvršiti koncentraciju rada, i to kako u pogledu telesnog vaspitanja naše školske omladine, tako i u pogledu vanškolske omladine. Nastava telesnog vaspitanja u našim školama treba da dobije jedan ozbiljan karakter i treba da se ista vrši što intenzivnije i planski što stručnije. U pogledu telesnog vaspitanja naše vanškolske omladine treba da Ministarstvo putem svojih organa vrši ne samo kontrolu, već i da daje inicijativu kako u pogledu sprovođenja same nastave telesnog vaspitanja, tako i u pogledu pravilnog razvoja naše omladine u nacionalnom i moralnom pravcu.

Smatrao sam da u pogledu pravilnog razvitka sportskih ustanova i telesnog vaspitanja u isti mah, predložim u projektu Zakona takve odredbe, koje će ovome Ministarstvu davati pravo ingerencije u njihov rad tamo gde to državni i nacionalni interesi zahtevaju i tamo gde to sam ugled našeg sporta traži.

Poštujući privatnu inicijativu i veliki rad i preduzimljivost naših sportskih ustanova oko unapređenja telesnog vaspitanja, nikad nije bila namera ovog Ministarstva da se dira u autonomiju naših sportskih društava i nikada nije bila izražena želja za nekom krutom centralizacijom, već naprotiv svrha je samo projekta zakona da se dođe do jedne korisne koncentracije čitavog rada oko telesnog vaspitanja omladine i do jedne korisne saradnje i koordinacije rada između Ministarstva i postojećih sportskih ustanova. Nikakva težnja za nekom etatizacijom ili dirigovanom sportskom politikom nije vodila ovo Ministarstvo prilikom stvaranja ovog novog zakona, već jedino želja za postignućem onih idealnih ciljeva našeg nacionalnog vaspitanja omladine a ti su: da zdrava omladina, viteški snažna, moralno čvrsta, nacionalno svesna jeste najjači temelj na kojem treba da se zida budućnost naše Otadžbine.

Molim vas, gospodo senatori, da izvolite primiti predlog ovoga budžeta. (Živo i dugotrajno odobravanje kod većine).

Претседник др. Желимир Мажуранић: Реч има сенатор г. др. Грга Анђелиновић. (Гласови: Није овде.) Пошто господина сенатора Анђелиновића нема у дворани, то се узима да је одустао од речи.

Реч има сенатор господин Иван Хрибар.

Ivan Hribar: Gospodo senatori, ja sam preko 60 godina član slovenskog sokolstva. Više od 10 godina bio sam starešina ljubljanskog Sokola. Zato imam pravo da tvrdim, da poznam ustrojstvo ove patriotske organizacije iz osnova i uveravam vas, da je idealna i da vodi svoje članstvo smišljeno ka najplemenitijim podvizima. Bratska Češka kolevka je sokolstva i češko je sokolstvo u vreme Svetskoga rata učinilo svome narodu neopisive usluge, vršeći kod kuće i u tudini junačka dela, koja su konačno dovela do oslobođenja češkoga naroda ispod tristogodišnjeg austrijskog ropstva i do ujedinjenja sa slovenačkom braćom. Veliki Masarik i rušilac austro-ugarske genijalni dr. Beneš imali su najveću pomoć baš u sokolstvu.

Gospodo, i slovenačko sokolstvo po svom društvenom vaspitanju i moralnom uzgoju u vreme Svetskoga rata pokazalo se beziznimno skroz rodoljubivo, narodno požrtvovano i dostojno svoje češke braće.

Ono je prvo osetilo i spoznalo, kakva je zadaća odmah posle naveštenja rata u godini 1914 pala njemu u deo. Da je došlo tako brzo do otpora, koji se je pojavljivao u austro-ugarskoj vojsci, više je zasluga slovenačkog sokolstva, nego slovenačkih političara.

Naš Blaženopočivši Veliki Kralj Aleksandar I Ujedinitelj i narodni Mučenik, u genijalnoj spoznaji idealnih svojstava sokolstva, postavio je tu organizaciju pod naročitu zaštitu zakona i iskazao joj je najveću čast i neograničeno poverenje time, što joj je svog prvorođenog Sina stavio na čelo. Skoro je neverovatno i samo je kod nas moguće, da, uprkos vanrednom položaju toga društva od koga bi se teško našlo idealnije, ponegde u našoj državi ima još uvek upravnih vlasti koje na sokolstvo gledaju poprekim okom, te mu svakom prilikom daju na znanje, kako im je omraženo.

Mogao bih navesti konkretne primere, ali to ne smatram zgodnim, jer bih mogao nepotrebno uzviliti prašinu, kakva se je ovih dana s naše strane unosila mnogo u ovaj visoki Dom i kakvu je svojevrmeno uzviltala poznata protusokolska spomenica jugoslovenskog katoličkog episkopata.

Gospodo senatori, neka se o ovoj spomenici misli kako se hoće, jedno je sigurno: da zadovoljstva samoj gospodi biskupima ovaj postupak nije mogao da donese. Ne znam, gospodo kolege, kakav je utisak na vas učinila ova sa takvim aplombom izvedena akcija; na mene je učinila utisak ponosne i obesne streličke družine, koja nije svesna da je opterećena sa kokošnjim slepilom i da zbog toga gada preko cilja. Nema dvojbe da će sam biskup Krčki, kao priznati autor spomenice, pre ili kasnije po milosti Božjoj doći do ove spoznaje. Tim više, jer ima vrlo poučni primer u svojem predhodniku na biskupskoj stolici krčkoj.

Radi boljeg razumevanja treba ovaj visoki skup da zna, da je poznati slovenački literat i kritičar dr. Antun Mahnić, u literarnim sukobima sa svojim sunarodnjacima drugog ideološkog smera, vrlo oštro nastupao protiv narodnosne ideje kao paganskog idola, i da je veličanje maternjeg jezika proglašavao za bolesni izrod paganske ideologije. Za potkrepljenje te svoje filozofije naveo je, da Slovenci, koji budu tako sretni da posle smrti uđu u carstvo nebesko, neće moći da opšte na slovenačkom jeziku.

Da je čovek ovakovih nazora bio u Austriji najpodesniji kandidat za biskupa, nije potrebno naročito naglašavati. I zbilja je postao biskupom u gradu Krku. Ali, gle čuda Božjega! Čim je došao među Bodule, upoznao njihov mekani jezik, osetio ljubav prema njemu, nasladivao se narodnim popevkama, koje zuje kao lagan povetarac preko maslinovih gajeva, proučavao na licu mesta njihove muke i nevolje — on je od negdašnjeg borca protiv narodnosti ideje, koju je zvao paganskom, postao najvatreniji rodoljub, u srcu odan slavenskoj ideji, koji se u Vatikanu, kao i za vreme talijanske okupacije otoka Krka u Kvirinalu borio za jezična prava svojeg dobrog stada tako junački i tako neustrašivo, da će njegovo ime ostati za uvek zlatnim slovima zabeleženo u povesnici borbe Jugoslovena za svoja narodna prava.

Vidite, gospodo moja, takvo preobraženje po milosti Božjoj očekujem s vremenom i kod inicijatora protivu sokolske akcije jugoslovenskih biskupa. Ali prigovorite mi možda da se previše zagrevam za jugoslovensko sokolstvo, pošto smo prekjuče u toku debate u ovome visokome skupu čuli, da su dva sokolska društva u Hrvatskom Primorju totalitarno pri-

stupili komunističkoj stranci. Ja, gospodo senatori, do prekjuče o ovoj stvari nisam znao, pa i sama vest nije na mene učinila Bog zna kakav utisak, premda me je donekle iznenadila. U političkom životu naime izbijaju katkada na površinu paradoksi, kakvima bi se čovek najmanje nadao. Osobito je to slučaj kod mladih ljudi, koji još nisu imali prilike da se udube u ozbiljne teškoće svakodnevnog života, zatim kod političkih diletanata i konačno kod zrelijih ljudi, kojima strast zaslepljuje jasan pogled. Navešću vam za to vrlo interesantan primer.

Godine 1922 bili su u Ljubljani izbori za gradsko opštinsko veće. Uzgred neka bude rečeno, da su to bili jedini opštinski izbori u Jugoslaviji, koji su bili sasvim slobodni i sprovedeni sa minucioznom ispravnošću. I, evo vam, gospodo, političkog paradoksa. Gospodin biskup ljubljanski sa svim konicima i brojnim sveštenstvom glasao je kod ovih izbora za komunističke kandidate. A da bude slika bolje retuširana, treba dodati još nešto. Jedan od ljubljanskih trgova zvao se je Turjaški trg, za uspomenu Herberta Auersperga-Turjaškoga. Da ne bi na uglovima toga trga i na njegovim kućama zablješ-tali napisi sa imenom Karla Marksa, ja sam to kao tadanji pokrajinski namesnik sprečio time, što sam ovo famozno gradsko opštinsko veće rasturio. Istini za volju treba spomenuti, da su se gospoda, koja su tako nepromišljeno nasela komunistima, radi toga od srca pokajala i da radi ove njihove slabosti ni ja ni ma ko drugi od upravne vlasti nismo ni časak posumnjali u njihovu lojalnost Kraljevini Jugoslaviji.

Vidite, gospodo, takav stav treba da zauzmemo i prema ona dva primorska sokolska društva, o kojima je bilo reči, i to tim više što je sigurno, da će voćstvo Sokolstva, ako već nije učinilo, sasvim sigurno učiniti sve potrebno, da ovu ljagu ispere i Sokolstvo očuva čisto i ponosno, kakvo treba da bude i kakvo je uvek bilo.

Završujući svoje reči treba da konstatujem s velikim zadovoljstvom, da sam u oktobru prošle godine kod gospodina Ministra unutrašnjih poslova naišao na sasvim pravilno shvatanje o izvanrednom položaju Sokola Kraljevine Jugoslavije u našoj državi. Osobito pak me je početkom ove godine obradovalo kad sam video s kakovom je otvorenom bratskom ljubavlju stupio u redove nas starih i mladih sokolova Predsednik Vlade g. dr. Milan Stojadinović. Mi, sokolska braća, bićemo sretni ako on složno s nama na raskrsnici puteva k vodenoookoj — i ako zlatokosoj — Lorelaji i bistrookoj rajski miloj kćeri Slave krene putem koji vodi ka ovoj drugoj. To otvara opravdanu nadu, da će se glede ocenjivanja sokolskog pitanja svi organi upravne vlasti ugledati u ova dva najjača stuba Kraljevske vlade. A Vas, gospodine Ministre za telesni uzgoj i fizičko vaspitanje, molim, da nad Sokolstvom, ovom najidealnijom četom narodne odbrane, držite svoju zaštitnu ruku!

Rezolucija moja glasi: Poziva se Kraljevska vlada, da izda potrebne odredbe svim upravnim vlastima u državi, da imadu u vidu plemenitu svrhu, koju, po intencijama Blaženopočivšeg Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja, ima da vrši pod naročitom zakonskom zaštitom stojeće društvo »Soko Kraljevine Jugoslavije« i da pomno izbegavaju sve što bi se moglo smatrati za animoznost protiv ovog društva. (Buran aplauz.)

Претседник др. Желлимир Мажуранић: Реч има сенатор г. др. Јосип Немец.

Dr. Josip Nemeц: Gospodo senatori, prema inicijativi Blaženopočivšeg Kralja Aleksandra I Ujedinitelja donesen je Zakon o Sokolu Kraljevine Jugoslavije, u kojem je zakonu tačno preciziran cilj Sokolstva. Cilj je Sokolstva da odgaja telesno, duhovno i moralno jake članove, kako bi bili u slučaju potrebe fizički dovoljno jaki da podnesu sve one napore koji su potrebni za odbranu Otadžbine, a moralno da budu uzor velikog lojalnog jugoslovenskog držanja, odani Kralju i Otadžbini. (Odobranje). Cilj je toga odgoja da se dovede u sklad telesni odgoj sa moralnim odgojem, da Sokolstvo pruži svom narodu zdravu omladinu, jaku telesno i duhovno. Pored naše junačke vojske, mogu ustvrditi, da je Sokolstvo jedina ustanova koja odgaja omladinu i svoje članove u čisto jugoslovenskom nacionalizmu. Tu se podučavaju članovi, počevši od najmanjih godina pa dokle god su članovi Sokolstva, da se imadu osećati pripadnicima velikog jugoslovenskog naroda, i biti odani tom narodu i njegovoj narodnoj tekovini jugoslovenskoj državi u potpunosti, bez ikakve razlike, bilo teritorijalne, bilo plemenske, bilo verske. To je takav cilj, da se lepši uzvišeniji ne može zamisliti. I zato, gospodo senatori, Sokolstvo ima prava da traži od Kraljevske vlade da mu posveti punu pažnju, i to ne samo moralnu, nego i materijalnu. Istina je, da je Kraljevska vlada predvidela stanovite kredite iz kojih će se podupirati taj rad Sokolstva, ali to, gospodo senatori, nije dovoljno. S toga mi Sokoli imamo puno prava da tražimo od Kraljevske vlade, da još izdašnije podupire rad Sokolstva.

Gospodo senatori, ove poslednje dve tri godine osetilo se da Sokolstvo kod Kraljevske vlade ne nailazi na dovoljnu moralnu potporu. Ja neću ovde da vam navodim sve ono što je Sokolstvo imalo da prepati u ove dve tri godine, sve one progone i pojedinih jedinica i pojedinih ličnosti, već ću vas upozoriti na to, da je toga bilo toliko mnogo, da se Sokolstvo osetilo ponukanim da preko svojih jedinica prikupe tačne izveštaje sa jasnim i neoborivim podacima i dokazima i da na osnovu toga podnese memorandum na nadležno mesto, gde su sve te žalbe iznesene i zamoljena pomoć. Međutim, ta pomoć nije stigla, jer se je uzimalo da taj memorandum ne odgovara faktičnom stanju stvari. Prilike se po malo ipak popravljaju. Oni napadaji sad više toliko ne učestvuju i daj Bože da se shvati, da sokolstvo, nije na štetu, da je ono na korist ne samo onih koji sokolstvo podupiru, nego i onih koji su protiv toga. Jer, vidite, gospodo senatori, u sokolstvu uči se samo ljubav i ništa drugo, uči se da Soko mora da ljubi i one koji su protiv njega, Soko mora da ljubi jednakom ljubavlju čitav jugoslovenski narod. Gospodo senatori, radi se na izgradnji i otvaranju škole za telesno vaspitanje. To je zamisao, koja se već davno imala privedi u delo, ali još uvek nije ostvarena. Kako smo čuli od gospodina Ministra početkom aprila počele tečajevi koji će nadomestiti ono što je imala da dade ta škola. Dobra je i ta stvar, jer na našim srednjim školama nema nastavnika gimnastike, pa je potrebno da ih što pre bude, a biće ih tada kada bude apsolvirana tih tečajeva. Ali, treba misliti i na budućnost, i na ono vaspitanje tela, koje će se moći postići u takvoj školi. U Beogradu za sada nema prostorija koje bi bile za to podesne, jer u koliko ih ima, namenjene su za druge svrhe. Ali, gospodo senatori, ima u Zagrebu reprezentativna zgrada Narodnog zdravlja, koja bi mogla dobro poslužiti za tu svrhu, a Zagreb, osim toga, ima i ostale preduvjete u svom

dosadašnjem sokolskom radu, da bi se mogla ta škola tamo održati sa velikim izgledom na uspeh i napredovanje.

Ministarstvo za fizički odgoj naroda nije poduzimalo u pogledu toga odgoja sve ono što je trebalo. Ja sam slobodan, gospodo, upozoriti vas i potsetiti na one divne reči našeg vrlopoštovanog druga g. dr. Majstrovića, koji je prikazao potrebu predvojničkog vežbanja omladine, kako bi bila osposobljena za vršenje vojne dužnosti. Tu zadaću imala bi da preuzme i da izvrši takva škola. I s toga je u interesu našeg naroda, u interesu moći i snage naše države, da se ta škola što pre osnuje i da se što pre počne sistematski sa takvim odgojem. (Glasovi: Vrlo dobro! Tako jel!)

Ovom prilikom, gospodo senatori, dozvolite mi da iznesem nekoliko žalba koje dolaze na ovo Ministarstvo iz redova naših sportaša. Tuže se sportski krugovi, da se u Ministarstvu fizičkog vaspitanja ne meri jednakom merom svima delovima naše države. Tako je određena pripomoć za lakoatletske krugove u Zagrebu 50.000 dinara, u Ljubljani 80.000 dinara, a u Beogradu 100.000 dinara. U tome se vidi zapostavljanje Zagreba, vidi se preferiranje Beograda, pa i to je jedan od onih uzroka, koji stvaraju hrvatsko pitanje. Može da se desi da nisu jednake potrebe, ali sportski krugovi se tuže da ovo nije podeljeno prema potrebama pojedinih sportskih organizacija, nego da u tome leži nepravičnost i nejednakost.

Beogradski tenis klub dobiva pripomoć od 35.000 dinara, a zagrebački teniski savez nije dobio ništa, iako vam je svima poznato, da se baš zagrebačkom tenisu ima zahvaliti što su se jugoslovenski natjecatelji u tenisu tako dobro plasirali. Sportski klubovi u Zagrebu žele da izdadu sportsku biblioteku, sportsku literaturu koja je toliko potrebna, a danas je nema, pa za taj posao ne vidimo da je predviđena ikakva pomoć od strane Ministarstva fizičkog vaspitanja.

Nakon olimpijskih igara u Berlinu usledila su i odlikovanja, pa su odlikovani sportski radnici iz Beograda i Ljubljane, a iz Zagreba niko, i to se zagrebačkih krugova vrlo neugodno dojmilo.

Ima još jedna žalba, naime, da se od strane Ministarstva određuje pregledavanje knjiga nekih društava u Zagrebu, dok se pregledavanje knjiga nije odredilo u drugim mestima, ma da se i te koliko pisalo po novinama da i kod drugih društava postoje razne neurednosti u manipulacijama blagajne.

Ja bih molio g. Ministra da izvoli ove žalbe uzeti u obzir i da ih uzme za podlogu nastojanja kako bi se sve ono što izaziva nezadovoljstvo uklonilo, i kako bi ubuduće taj rad bio toliko jednak i ravnopravan, da bi se duh rada na polju sporta što više podigao i pojačao a na korist sporta čitave naše države.

Sa zadovoljstvom moram uzeti izjavu g. Ministra, koju je dao maločas u svom ekspozeu, da novim zakonom o sportu neće biti dokinuta inicijativa privatnih klubova, da neće biti tutorisanja u pojedinim sportskim organizacijama, već da će se njima prepustiti da se potpuno slobodno razvijaju, a da će državna vlast sebi pridržati samo toliko ingerencije koliko bezuvjetno traži interes celine. Ovo će biti vrlo dobro ako se taj projektovani zakon bude sproveo.

Iz ovih glavnih razloga, kao i iz onih koje sam imao čast da navedem i u generalnoj debati, gospodo senatori, ne mogu da glasam za budžet Ministarstva fizičkog vaspitanja.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Има реч господин Министар физичког васпитања.

Министар физичког васпитања народа др. Јосип Роговић: Господо сенатори, хоћу да одговорим на неке примедбе господина предговорника, јер он или није добро слушао мој експозе, или је добио нека крива обавештења са стране. Ја сам изричито у свом експозеу казао, да је готова и израђена Уредба о обавезном телесном васпитању, у којој су Уредби обухваћени сви елементи који представљају предвојничку обуку наше оmlадине. Што се тиче осталих приговора господина предговорника о неправедној подели кредита разним спортским друштвима, а специјално подели кредита неким нашим атлетским спортским друштвима, могу да кажем да сам ја ту једнаким мерама мерио и Загребу и Београду и Љубљани. Ако је Љубљана у том кредиту нешто више добила него Загреб или Београд, то је стога, што је Љубљана подручје у којем је највише развијен наш спорт, а специјално наша лака атлетика. У Београду је лака атлетика врло слабо развијена и ту је требало помоћи, да највећи спортски клубови могу да израде преко потребну лакоатлетску стазу у Београду.

Господин предговорник навео је такође неке жалбе спортских клубова из Загреба, како се тамо оснива спортска библиотека и да ово Министарство није пружио никакву помоћ. Колико сам обавештен из новина, Савез спортских клубова донео је закључак пре месец дана, да би се имала основати спортска библиотека у Загребу. Ја службене податке немам, али ако добијем у томе погледу молбе Спортског савеза из Загреба, ја ћу ту ствар помоћи коликогод је могуће, јер сматрам да је то потребно.

Што се тиче одликовања приликом Олимпијаде, г. предговорник је навео да је ту Загреб запостављен. Ако је неко запостављен, онда су запостављени сви, јер никаквих одликовања приликом олимпијских игара није подељено. Ја молим да се ово прими на знање.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Завршен је претрес предлога буџета расхода раздела XVII — Министарства физичког васпитања народа, па прелазимо на гласање. Гласаће се по партијама седењем и устајањем. Молим господина известиоца да прочита партију 1021.

Известилац Фран Смодеј прочита партију 1021.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо која примају прочитану партију нека изволе седети, а господа која не примају нека изволе устати. (Већина седи). Пошто већина седи, објављујем да је Сенат већином гласова примио партију 1021.

(— За овим је Сенат, гласајући седањем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу члана 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Сенату, примио већином гласова цео буџет расхода раздела XVII — Министарства физичког васпитања народа, и то од партије 1022 до партије 1030 закључно —).

Сада прелазимо на претрес буџета расхода раздела XVIII — Буџетски резервни кредити. (**Јово Бањанин:** Молим за реч због повреде Пословника!)

Реч има господин сенатор Бањанин.

Јово Бањанин: Господо сенатори, стенографске белешке, које Сенат званично издаје, јавни су

службени докуменат. Оне су управо допуна записника, који се води о седницама Сената. Те стенографске белешке не подлеже никаквој цензури изван Сената (Један глас са левице: Подлеже још како!). Разуме се, оно што ће се пустити у штампу из тих стенографских бележака то је ствар других фактора, на које ми, нажалост, немамо никаквог утицаја.

Ја бих био слободан да упозорим да у § 130 Закона о пословном реду у Сенату стоји и ово:

„Претседник је властан чинити коректуру само оних израза који вређају достојанство Сената или садрже личне увреде или клевете било грађана Краљевине, било страних јавних органа или претставника.“

Ја, господо, морам са признањем истакнути да г. Претседник није допустио да се на њега врши било какав утицај у цензурисању сенатских говора у стенографским белешкама. И зато ја са овога места не бих ни говорио о томе, да је г. Претседник по своме праву изменио неке речи у моме буџетском говору од 20 марта о. г. Али се морам пожалити и морам подићи са овога места свој глас против тога што је из мога говора изостављен читав један став.

Господо сенатори, из тога се става види, да у мојим речима нема ни једнога критерија, који би по пословном реду оправдао да се те речи бришу из мога говора. Те речи нису изречене ни случајно, ни непромишљено. Ја сам ово казао потпуно свесно и с пуним осећањем одговорности за своје речи. Ја сам у својим белешкама оне речи текстуално записао, да не бих казао нешто друго што нисам хтео рећи.

И зато сматрам, да г. Претседник није имао никакво право, јер му то право не даје Пословник, да те речи брише из мога говора. Ја против тога одлучно протестујем и ја жалим, што је г. Претседник овде прекорачио ово правило кога се — то поново признајем — иначе држао.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, на ове изводе г. сенатора Бањанина имам да кажем следеће:

Господин сенатор Бањанин је пред овим високим Домом изрекао једну мисао, која је изражена у ставку од може бити неких шест редака. Господо, ја мислим, да сам потпуно исправно радио, када сам тај став брисао у стенографским белешкама. То не само да је било моје право у смислу Пословника, него је то била управо и моја дужност.

Ако разгледамо ову мисао, која је у том ставку изречена, она се дели заправо на два дела. У првом делу садржана је сасвим јасна алузија на особу Краља. Та је алузија везана са једном теоријском рефлексијом, против које ја не бих могао имати ништа. Али, та је мисао везана уједно и са другом реченицом. Та је друга реченица завијена у рухо т. зв. реторског питања. Господо, ми сви знамо шта је то реторско питање. Реторско је оно питање где говорник ставља упит али сам не даје одговор, него препушта тај одговор читаоцима, односно слушаоцима. Реторско је питање управо највештија форма алузије, која уопште може да буде.

Господо, сви су предмети дискусије овде дозвољени. Има само једно једино подручје које је апсолутно искључено из компетенције, ингерен-

ције, утицаја и критике овога Дома, а то је носилац Круне и носиоци Краљевске власти.

Ја сам уверен, господо, да сам вршио како треба своју дужност, када сам изоставио ту очито неподесну алузију, којој није било места. Зато није нужно да се позиван на § 130, премда тврдим да би исправна интерпретација § 130 и те како дала мени право, јер се у овакој алузији, коју има да створи не само говорник, него читатељ и слушатељ, крије једна становита атака, један ставити инзулт на високи ниво, који овај Дом мора да држи. Али ја се, господо сенатори, позивам на правило у коме су сви парламенти света сложни, а који твори базу и нашег Устава, а то је правило »*princeps legibus solutus*«, правило да Он не може бити предмет дискусије а нарочито не критичке дискусије у овом високом Дому.

Ја молим да се овај мој одговор узме на знање.

Јово Бањанин: Господо сенатори, ја се морам, врло одлучно оградити од тврдње Г. Претседника, да сам чинио икакву алузију на Његово Величанство Краља или на друге факторе, који не носе одговорност за вођење државне политике. Ја сам својим речима погађао онога, који носи сву одговорност за вођење ове политике, и који је нашу земљу довео до овога, у чему се она налази.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Ја признајем, господо, да се на ово реторско питање може овако одговорити, али ви ћете дозволити, господо, да се може одговорити и иначе... (Бурно одобравање на десници).

Прима ли Сенат овај мој одговор на знање? (Узвици код већине: Прима! Код мањине: Не прима!) — Објављујем да је већина примила овај мој одговор на знање.

Сада прелазимо на претрес буџета расхода раздела XVIII — Буџетски резервни кредити.

Пошто се није пријавио ниједан говорник, објављујем да је завршен претрес предлога буџета расхода раздела XVIII. Прелазимо на гласање. Гласаће се седењем и устајањем и то по партијама Молим господина известиоца да прочита партију 1031.

Известилац Фран Смодеј прочита партију 1031.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господа, која примају прочитану партију 1031 нека изволе седети, а господа која не примају нека изволе устати. (Већина седи). Пошто већина седи, објављујем да је Сенат већином гласова примио партију 1031.

(— За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Сенату, примио већином гласова цело буџет расхода раздела XVIII — Буџетски резервни кредити, и то од партије 1032 до партије 1033 закључно —).

Сада прелазимо на претрес предлога Буџета државних прихода.

Пошто нема пријављених говорника, објављујем да је завршен претрес предлога буџета државних прихода.

Прелазимо на гласање. Гласаће се по партијама седењем и устајањем. Молим господина известиоца да прочита партију 1.

Известилац Фран Смодеј прочита партију 1.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господа која примају прочитану партију 1. нека изволе

седети, а господа која не примају нека изволе устати (Већина седи.) Пошто већина седи, објављујем да је Седат већином гласова примио партију 1.

(— За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67. Закона о пословном реду у Сенату, примио већином гласова цео предлог буџета државних прихода, и то почев од партије 2 до партије 102 закључно —).

Претседник др. Желимир Мажуранић: Препреда на претрес предлога Финансиског закона одређујем одмор од 20 минута.

После одмора.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, наставља се седница. Прелазимо на претрес предлога Финансиског закона. Реч има први пријављени говорник господин Иван Хрибар.

Ivan Hribar: Gospodo senatori, ja sam se javio za reč radi toga da dam neke pobude g. Ministru finansija, pa da mu preporučim da ove pobude izvoli uvažiti.

Gospodo, i ako moramo priznati, da je Vlada gospodina dr. Milana Stojadinovića brzo po svome stupanju na dužnost izdala mnogo u narodno-gospodarskom obziru vrlo korisnih uredaba, ne mogu bar ja — i držim da neću pogrešiti, ako kažem da ima u ovom visokom domu drugova koji su istoga mišljenja — jednu njenu uredbu smatrati za vrlo nesretnu. To je ona uredba kojom je smanjila plate činovnicima i umirovljenicima. Učinila je to sa obrazloženjem, da su životne namirnice postale jeftinije. Da je ova tvrdnja bila deplasirana pokazalo se je slučajno istovremeno sa obnarodovanjem uredbe. Onog istog dana naime, kad je bila uredba objavljena, hteo je slučaj, da se je u Beogradu povisila cena hlebu. Otada dalje pak su polagano porasle cene većine namirnica za ishranu a u još većoj meri porasle su cene ostalih životnih potreština.

Gospodo, kako je dakle, ova nesretna Uredba morala katastrofalno uticati na bezbroj onih, koje je pogodila, nije teško zamisliti. Očajni su bili vapaji, koji su dolazili do nas od pogodjenih nesretnika, i to naročito zato, što su oni pomoćnici gospodina Ministra finansija, koji su Uredbu spremali, znali vrlo vešto da je skroje tako, da viši činovnički razredi nisu bili Bog zna kako pogodeni, nego da je skoro sav teret pao na niže činovničke razrede, koji su i bez toga primali takve prinadležnosti, da su samo sa najvećom štedljivošću mogli ishranjivati sebe i svoje porodice.

Istina Bog, bilo je i drugih država, u kojima su se vlade, u doba krize, poslužile sličnim metodama. Događina Uredba naše Vlade nije bila dakle, njen izvorni pronalazak, nego kopija tude finansijske mudrosti. Ali, međutim, dok su druge države svome činovništvu i umirovljenicima vratile prvašnje prinadležnosti, naše Ministarstvo finansija nije se još popelo tako visoko, da bi se za njima povel, premda bi ga na to morala uputiti okolnost da su životne namirnice, i to neke od onih najpotrebnijih, baš radi fiskalnog opterećenja poskupile. Ja pominjem samo kafu i šećer.

20 oktobra lanjske godine pozdravio sam sa predsedničkog mesta u Senatu Uredbu Vlade glede srednja seljačkih dugova, pa sam ujedno preporučio, da se Vlada seti takode i državnih činovnika i umirov-

ljenika. Danas moram upozoriti na to, da su seljaci, kojima su se brisali dugovi, za svoju letinu primili mnogo veće cene nego lanjske godine; međutim, činovnici moraju ne samo sve skuplje plaćati, nego se u mnogim slučajevima moraju još i zaduživati, razume se ako imaju još gdegod kredita, s obzirom na njihovu bednu platu. Zato od srca molim g. Ministra finansija, pošto se ekonomske prilike države srećno popravljaju, a pošto to u proračunu za ovu godinu još nije predviđeno, da barem u proračunu za 1938/39 g. predvidi potrebnu svotu, u smislu ovog mog predloga. A za ovu godinu, jednako kako je to učinila naša posestrima Čehoslovačka Republika, neka naredi da se uoči Božićnih praznika, koji su posvećeni porodičnoj sreći i ljubavi, isplati državnim činovnicima i umirovljenicima trinaesta mesečna plata, za koju, pri dobrom državnom gospodarstvu, neće biti teško naći pokrića u postignutim uštedama.

Ja preporučujem, dakle, sledeću rezoluciju g. Ministru finansija. Ta rezolucija glasi: »Poziva se Kraljevska vlada da plate državnih činovnika i nameštenika, kao i prinadležnosti umirovljenika, najkasnije sa budžetskom godinom 1938/39 povisi za onoliko, za koliko su bile njenom Uredbom smanjene godine 1936, i da svemu činovništvu i namešteništvu, kao i umirovljenicima, za Božić 1938 godine doznači i isplati trinaestu mesečnu platu«.

Druga stvar, gospodo moja, tiče se vrlo akutnih pitanja nekih naših sadržavljana iz Trsta. Trinaesti juli 1920 godine bio je po naš narodni živalj u Trstu koban dan. Živeći u uverenju da nam je italijanski narod, koji je stupio na strani naših saveznika u Svetski rat, prijateljski raspoložen, nisu složna braća Srbi, Hrvati i Slovenci, kojima je »Narodni dom« bio zajedničko sastajalište i u kome su se odigravali oduševljeni dokazi najidealnijih narodnih stremljenja, ni u snu mogla pomisliti, šta im sve preti. Bez vanjskog uzroka, navalila je rulja, harangirana od strane fanatičnih pojedinaca, na lepi i ponosni »Narodni dom« u kome je, pored raznih narodnih društava i organizacija, bio smešten i dobro posećivani hotel, te ga je, polivši najpre njegovu unutrašnjost petroleumom i benzinom, zapalila. Usled tog nenadanog napadaja, i pored potpune pasivnosti gradske policije i vatrogasne čete, planula je visoka i ogromna zgrada skoro od prizemlja do krova. To je bio razlog što nije bilo moguće ništa iz zgrade spasiti, a u plamenu našli su smrt čak i neki gosti hotela.

Jugoslovenska vlada pri zaključenju Neptunskih konvencija zauzela se za oštećene prigodom ovog nečovečnog besnila tršćanskih nacionalista. Kraljevina Italija se je obavezala da će tom zgodom oštećenim jugoslovenskim državljanima isplatiti svotu od 5,300.000 lira na ime otštete, koja je morala biti isplaćena do 14 februara 1929 godine. Iz razloga toga što Kraljevina Italija ima od naše države veće potraživanje nego što iznosi ova svota, Italija još ni do sada nije položila taj iznos, radi čega dotični oštećenici, i ako su neki izgubili sav svoj imetak i žive u veoma oskudnim okolnostima, još do danas, uprkos svim molbama i intervencijama kod naše vlade, nisu mogli doći do naknade štete, koju im je italijanska vlada priznala. Sve molbe i sva dosadanja posredovanja u toj stvari ostala su bez uspeha. To je za žaljenje ne samo sa pravnog gledišta, nego i sa humanog gledišta, pa bi zato po izmaku tolikih godina, od kako imaju jadni oštećenici svoj pravni naslov, bilo vreme da ih se vlada smiluje, te da im rečenu oštetu isplati.

Obraćam se zbog toga gospodinu Ministru finansija, koji je dokazao da ima osetljivo srce prema svojim sahrđavljanima, sa molbom, da naredi da se ova stvar bezodložno uzme u pretres i reši onako kako to iziskuje pravo i pravednost. Moja rezolucija u toj stvari glasi ovako: »Poziva se Kraljevska vlada da pristupi konačnom uredenju do sada još uvek višecé otštete u iznosu od 5.300.000 lira, priznatih sa strane Kraljevine Italije onim našim državljanima, kojima je zapaljenjem »Narodnog doma« u Trstu dne 13 jula 1920 bila nanéšana velika šteta«.

Gospodo senatori, ima još jedna stvar, koju ću ukratko obrazložiti. Za opravdanje ove svoje rezolucije nemam mnogo da kažem. Dužnosti koje je naša država preuzela mirovnim ugovorima jasne su. Stvar je dakle samo u tome, da vlada bude svesna dužnosti iz ovih ugovora. Tako je na primer Čehoslovačka Republika slične obaveze već davno sasvim ispunila, dok se ni jedna od naših vlada do sada — u prkos bezbrojnih intervencija i molbi — ovih svojih dužnosti nije setila. Doduše, naša država je bila ukidanjem vojnih kontribucija sa strane pobedenih država, a osobito Nemačke, osetno pogodena, ali prava koja imaju mnogi naši državljanima kao imaoci različitih predratnih obligacija usled toga nisu smanjene, pa bi zato bilo vreme da se vlada konačno počne baviti pitanjem, kako bi im se dalo zadovoljenje, osobito sada kad su prvi počeci u tome pravcu bili učinjeni otkupom obligacija i deonica nekih lokalnih železnica.

Moja rezolucija koju predlažem u toj stvari glasi: »Poziva se Kraljevska vlada da izvrši Sen Žermenskim i Trianonskim ugovorom preuzete obaveze u pogledu naplate: 1) Austro-ugarskih predratnih renta, 2) Zemaljskih zajmova bivših pokrajina Austrije, te Bosne i Hercegovine i 3) Dugovanja za preuzete železnice na teritoriji Austrougarske, te Bosne i Hercegovine«.

Sada, gospodo senatori, hoću još da pomenem, da mi radi novih trošarinskih stavova, koje vlada predviđa u § 23 predloga Finansiskog zakona za 1937/38 godinu kod banovinskih trošarina, stižu protesti, a i danas sam dobio brzojavku sa strane zanatlija, koji će biti pogodeni ovom trošarinom. Podnoseći ove proteste oni mole, da se u Ministarstvu zauzmem, da se ovi stavovi, ako se ne mogu sasvim ukloniti, barem nekoliko smanje. Naravno da mi danas nismo u stanju da predloge koje je primila Narodna skupština promenimo i zato će valjda u Finansiskom zakonu ostati predlozi kako ih mi danas imamo pred sobom. Ali ipak, pošto sam dobio nekoliko dopisa i brzojavki protivu toga, upozorio sam g. Ministra finansija na to kako naši zanatlije jauču protivu ovih novih tereta koji su im nametnuti. I moram sa velikim zadovoljstvom izjaviti, da mi je g. Ministar u nekim stvarima izišao u susret. Tako na primer za boks-kožu, za koju bi se na osnovu § 23 predloga Finansiskog zakona morala, odnosno za cipele od te kože, platiti trošarina od 12 dinara, g. Ministar odustao je od svoga zahteva, te je svojim organima dao nalog, da boks-kožu ne računaju po pomenutom visokom trošarinskom stavu. Ali, po mome mišljenju, to još nije dosta, i smatram da bi imitacije antilopske, krokodilske i zmijske kože trebalo takođe smatrati kao običnu kožu, jer imitacija nije ono što je prava krokodilska odnosno antilopska i zmijska koža. Ja mislim, pošto je g. Ministar finansija udovoljio zahtevima zanatlija u pogledu boks-kože, da bi takođe trebalo da im udovolji i u pogledu ovih imitacija, da te cipele ne budu ubrojene u onu tarifu od 12

dinara trošarine. Preporučujem g. Ministru finansija da i u tome pogledu našim zanatlijama izade u susret i siguran sam da će mu oni za to biti jako zahvalni.

Pretsednik dr. Želimir Mažuranić: Ima reč senator g. dr. Albert Kramer.

Dr. Albert Kramer: Gospodo senatori, Finansiski zakon kod nas ne sadržava samo dispozicijske izvršne odredbe za sprovođenje samoga budžeta, on predstavlja istovremeno i program Kraljevske vlade koja je taj Finansijski zakon predložila, program koji se očituje u najglavnijim granama državne delatnosti na političkom, privrednom, socijalnom i kulturnom polju. Mi smo već u toku budžetske diskusije prigovarali sve jačoj tendenciji za demontiranjem našeg parlamentarizma i za prenošenjem čitavog zakonodavnog rada sa legislativnog tela na izvršnu vlast, na Ministarski savet i na pojedine resorne Ministre.

Ovogodišnji Finansijski zakon sadrži čitav niz ovlašćenja za donošenje uredbama, koje imaju da rešavaju pitanja skoro iz celokupnog područja našeg nacionalnog života. Ne samo to, gospodo, ta ovlašćenja, koja dobijaju bilo Ministarski savet bilo pojedini resorni Ministri, dopunjavaju se još time, što se od Ministarski savet bez ovlašćenja vršio svojim rešenjima. Ta rešenja su samo pod nekim brojem predložena Narodnom predstavništvu, koje nije u mogućnosti da ih kontroliše.

Treći način, koji isto tako dokazuje kako se izvršna vlast izvlači ispod kontrole Narodnog predstavništva, jeste postupanje sa već donesenim uredbama. Ministarski savet ima pravo da izvesna hitna pitanja našeg privrednog života uređuje svojim zaključcima, proglašanim putem uredbama, ali ih mora istovremeno predložiti Narodnom predstavništvu na odobrenje. A kako vlada vrši tu dužnost? Ja se vrlo dobro sećam, kada su 1933/34 godine podnesene prve takve uredbе, da je izbila u Narodnom predstavništvu diskusija o tome, da li imaju Narodna skupština i Senat pravo da te uredbе putem svojih zaključaka menjaju, dopunjuju i preinačuju. Onda smo bili došli do jednog kompromisnog rešenja. Tadašnja vlada, razume se, diktatorska vlada, pristala je da Narodna skupština i Senat po tim uredbama donesu svoje mišljenje. Ona je doduše stajala na stanovištu, da sam Parlament ne može već publikovane uredbе naknadno menjati, ali je primila da zaključci Narodne skupštine i Senata budu za nju obligatorni i da joj nalažu dužnost da te uredbе menja.

Medutim, u kakvoj se situaciji nalazimo danas? Vlada te uredbе ili podnosi ili ne podnosi. Mi o tome nismo obavesteni, da li su one odmah posle svoga donošenja bile upućene Narodnom predstavništvu, ali fakat je da nikada Narodna skupština i Senat nisu bili u stanju i položaju da o tim uredbama diskutuju, da o njima iznose svoje mišljenje i da ih ne samo formalno nego i stvarno odobre. Naprotiv, te uredbе se pojavljuju samo pod svojom numerom u Finansiskom zakonu, sada ih ima 44, i mi imamo da ih primimo ili odbacimo, bez mogućnosti stvarne diskusije o njima.

Gospodo, ima još jedna opasnost koja je u vezi sa ovim ovlašćenjima. Mi smo malopre čuli g. Ministra za fizičko vaspitanje naroda, kako on, po ovlašćenju, sprema donošenje Uredbe o obaveznom fizičkom vaspitanju naše omladine. To je tako jedno krupno i veliko pitanje, a prijatelj g. Majstović je onomad prilikom diskusije o budžetu Ministarstva

vojske i mornarice upozorio na važnost i dalekosežnost toga problema, pa neznam kako mogu odgovorni faktori u Vladi i u Narodnom predstavništvu dopustiti da jedan resorni Ministar svojom uredbom reguliše fizičko vaspitanje naše nacije, koje je u najužoj vezi i sa problemom sposobnosti naroda za narodnu odbranu. Ja upozoravam na taj tipičan primer zato, da bih upozorio i na konsekvencije takvih ovlašćenja. Na taj način se stvara kod nas jedno birokratsko zakonodavstvo; za najvažnije i najdelikatnije probleme našeg života zakone stvaraju na taj način činovnici. Na kraju krajeva načelnik ili referent postaje naš zakonodavac.

U ovogodišnjem Fin. zakonu vidimo da se stvaraju odredbe koje nisu osnovane na potrebama našeg državnog i narodnog života, nego koje su unešene da bi omogućile nekom užem političko-partizanskom ili drugom posebnom interesu pojedinca ili grupe neku izvesnu stvar; ili koje su unapred određene da budu upotrebljene samo na jednom delu naše državne teritorije, gde to odgovara nekim specijalnim partijskim interesima. Takve političke odredbe imate u pogledu prekomasacije opština, a znamo u koju svrhu će se to upotrebiti. Takva odredba je i o pravu smenjivanja opštinskih delovoda, gde se jednom opštom frazom o državnom interesu — u pogledu koga mogu biti različite ocene, — stvara mogućnost da se u opštinama pravi neki partizanski red. Takvu odredbu imamo na primer i u onom paragrafu, gde se, izuzetno od propisa zakona, stvara neki nov način sastavljanja putnih odbora. Mi znamo za koga je to priređeno i u čijem interesu.

Gospodo, mi smo to već lane kritikovali i ja ne kažem da je to sada nanovo uvedeno, ali je još više usavršen metod — kako se sistematski stvaraju rupe u postojećem zakonodavstvu. Gospodo, bilo je kod nas vreme kada smo morali po nuždi, zbog različitog zakonodavstva koje je u našoj zemlji postojalo, da putem Finansijskog zakona uklanjamo izvesne diferencije i izvesne nenormalnosti proizišle iz sukoba različitih zakona. Ali smo sad već u punom poslu da pravimo rupe i izuzetke u novim zakonima koji vrede za celu zemlju. Redovito se pojavljuje u Finansijskom zakonu rečenica: »Izuzev od propisa zakona toga i toga određuje se«, ili »Paragraf zakona toga i toga menja se i glasi«. Stvara se time, gospodo, jedna atmosfera puna nesigurnosti. Donese se zakon, a mi ga već u budžetskoj godini odredbama Finansijskog zakona menjamo. To je vrlo rdavo.

Gospodo, vi znate da se socijalno zakonodavstvo u našoj zemlji bazira na Zakonu o zaštiti radnika. Tu su tretirana i rešena vrlo delikatna pitanja našeg socijalnog života, pitanja glede kojih moramo biti sretni da imamo u tom zakonu jednu sigurnu i čvrstu osnovu. Sada je g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja počeo sa prvim udarcem. Doduše on to pravda i kaže da su se prilike u radničkim komorama izmenile, da nisu zdrave i da će on pronaći neki novi sistem. Ali, gospodo, tako njegovo pravdanje može biti sasvim neiskreno, a prava svrha može biti da se institucija kao takva udari po glavi.

Gospodo, u današnjim teškim prilikama, kada su se partijske protivnosti tako razvile, kada se među nama razvila jedna atmosfera međusobnog nepoverenja, takva ovlašćenja mogu da imaju najkobnije posledice za samu socijalnu instituciju o kojoj je reč i za sam socijalan mir u zemlji.

Gospodo, kada pregledamo pojedine odredbe Finansijskog zakona — ja sam to već podvukao, —

vidimo danas da iz njih diše duh reakcionarnog gledanja na mnogobrojna pitanja našeg narodnog i državnog života, a naročito reakcionarno gledanje na našu političku slobodu, odnosno na ono pitanje o kome Vlada kaže da je prvenstveno bila pozvana da ga reši i time da povede naš narod jedan korak dalje.

Međutim Kraljevska vlada je svojim delima u prošloj godini demonstrativno pokazala da shvata ovlašćenja data u Finansijskom zakonu kao da je Narodno predstavništvo reklo: hoćeš li da se poslužiš njima, dobro, a ako nećeš isto tako dobro. Ali to nije tako. To se protivi svakom pravilnom shvatanju takvih ovlašćenja. Zakonsko ovlašćenje je na jednoj strani izraz poverenja Narodnog predstavništva u dobru volju Kraljevske vlade da će dotičnu materiju urediti, a na drugoj strani Kraljevska vlada prima obavezu, da će materiju, za koju je ovlašćenje tražila, faktički i urediti. Ako se ovlašćenje, koje je dato, ne upotrebi, onda to znači jedno čisto kršenje zakona, osim ako ima izvesnih opravdanih slučajeva, gde Vlada nije mogla ni smela upotrebiti ovlašćenje. Ali i u tom slučaju Vlada dofazi pred Parlament. U ovome Finansijskom zakonu ima niz ovlašćenja iz ranijih godina koja nisu bila upotrebljena, pa se zbog toga obnavljaju. Kad ih je Vlada tražila rekla je da su hitna, a ipak su ostala neupotrebljena.

Gospodo senatori, ima ovlašćenja, zbog čije je neupotrebe ove godine nastala velika materijalna i finansijska šteta. Mi smo lane Ministru saobraćaja dali ogroman kredit za nabavku materijala, a g. Ministru pošta kredit za kablove. Obojica gospode te kredite nisu upotrebili. Međutim, gospodo, cene materijalu i stvarima, koje su trebali da budu na račun tih kredita nabavljene, podigle su se za mnogo procenata. Ima stvari, za koje sada neće biti ni dupli novac dovoljan.

Ako Vlada traži od nas ovlašćenje po pojedinim predmetima, onda imamo, kao što je to slučaj u drugim zemljama, pravo tražiti da nam Kraljevska vlada, barem u glavnim linijama, u načelu, kaže, kako će dotičnu materiju da uredi. Od nas se traži poverenje, da će Vlada po svojoj najboljoj volji uraditi. Međutim, ona nama nikada ne kaže u kome smeru će biti dotična materija uređena, a traži od nas da joj slepo verujemo da će biti dobro uređena.

Gospodo, ako pobrojite ovlašćenja za uređbe, videćete, da ih Ministar pravde ima šest, Ministar prosvete tri, Ministar građevina pet. Tu se nalazi ovlašćenje da Ministar bez saradnje Narodnog predstavništva samo sa svojim referentima uredi elektrifikaciju zemlje! Gospodo, to je jedno od najvećih i najvažnijih naših privrednih pitanja. Mi smo već lane tražili, a i ove godine ponovo, da se reši to krupno pitanje. Ali se odbija saradnja Narodnog predstavništva na regulisanju toga problema, koji već godinama izaziva opšti interes naše privredne javnosti.

Gospodo senatori, dosada nismo uspeli da se uredi položaj čitavih grupa državnih činovnika, koji su usled nejasnoća u činovničkom zakonu došli u pogledu svoje karijere u teškoće. Tu se postavlja problem naše nezaposlene inteligencije.

Država ima i te kako da se brine šta će sa onom inteligencijom, koja iz godine u godinu napušta naše Univerzitete a ne može da dobije zaposlenja i, u nedostatku i stana i hleba i odela, prelazi u najradikalnije struje i postaje avangarda komunističkih ideja. Tu, gospodo, moramo da se složimo svi, pa da to pitanje uzmemo ozbiljno u svoje ruke. Ono nije tako teško, ono ne zahteva toliko žrtava. Ja vidim u odredbama

koje se tiču pojedinih resora, da je na primer Ministar poljoprivrede, a ako se ne varam i Ministar šuma i rudnika, uneo odredbu koja mu omogućava da zaposluje volontere-pripravnike, koji će besplatno raditi u pojedinim nadležstvima i da im se taj njihov rad može posle da računa u rok za ispite.

Gospodo, tu treba učiniti još jedan korak. Danas ima na stotine i hiljade mladih ljudi koji su svršili univerzitet, učiteljsku školu, stručne škole, i koji bi bili srećni da im država pruži mogućnost volonterske službe sa jednim skromnim adjutumom. Ako danas jednom takvom mladom čoveku omogućite volontersku službu sa 500 dinara mesečnog adjuta, vi ste ga spasili za građanski život. A šta bi gospodo, koštalo 3000 tako zaposlenih mladića po 6.000.— din. godišnje? Tu bi bilo svega 18,000.000 dinara investirano u problem spasavanja naše mlade generacije.

Gospodo, u pogledu odredaba Finansijskog zakona koje se tiču finansijske i privredne strane našeg nacionalnog života, mi moramo da žalimo da je g. Ministar finansija tražio sredstva koja su potrebna povećanjem tereta najsiromašnijih slojeva našega naroda. Ostala je čak i ove godine ona odredba po kojoj se činovnicima uzima t. zv. doprinos za poplavljenе krajeve, koji je uveden, mislim, još u doba Pašičeво (Fran Smodej: Ne, već iz Uzunovićeвог doba!) Uzunovićeвог, ali od ranijeg Uzunovićeвог, iz vašeg doba. (Pretsednik Ministarskog saveta dr. Milan Stojadinović: Od Vašeg počasnog predsednika! — Jovo Banjanin: Vi se brinete o počasnom predsedniku, a Vi nećete biti ni počasni predsednik kad padnete sa vlasti! — Pretsednik Ministarskog saveta dr. Milan Stojadinović: A Vi birate za počasne sve koji padnu sa vlasti!)

Gospodo, to je jedna odredba koja je mogla biti eventualno i opravdana onda, kada je ta katastrofalna poplava nastupila, ili koja je izgubila svoj izuzetni karakter, pa je posle malo po malo pretvorena u jedan stalni porez, u jedan super-porez na činovnike. Mi smo o tome lanjske godine govorili g. Ministru finansija, i on je lane bio ljubazan i kazao je: »Ja smatram da je letos tome porezu poslednji rok; ja uvidam da je to jedna nepravda i u budućem budžetu nećete je više videti!« Ali sve je ostalo samo na rečima.

Gospodo senatori, u Ministarstvu saobraćaja ima šest ovlašćenja, u Ministarstvu pošta četiri, a u Ministarstvu šuma i rudnika dva. I onda se još daju Ministarskom savetu generalna ovlašćenja za privredne uredbe, ovlašćenje za političke uredbe i ovlašćenje za administrativne uredbe. Pitati se moramo, gospodo, zbog čega je zapravo Kraljevska vlada opet ove godine od nas zahtevala da joj damo ovlašćenja za donošenje političkih uredaba.

Setimo se malo istorije tih ovlašćenja. Kada je prvi put 1935 godine Kraljevska vlada rekla, da je donošenje političkih zakona jedna tako hitna stvar, da ona ne može da riskira dugu proceduru kroz Narodno predstavništvo, mi smo mislili, da će valjda za koji dan da sprovede sve te političke zakone. Vi znate, gospodo, kako smo se prevarili, ali smo ipak lane obnovili to ovlašćenje. Rok za Zakon o štampi istekao je 1 oktobra, za Izborni zakon ističe 31 marta. Kraljevska vlada je imala dužnost da ta ovlašćenja izvrši, ali ona do danas nije ništa uradila. Kraljevska vlada nije htela ništa da uradi i ne smatra te zakone više za hitne. Kad je ove godine predložila projekat Finansijskog zakona, ovlašćenje za političke zakone nije se više nalazilo u tom projektu. Ja mislim, go-

spodo senatori, da je Vlada tada bila iskrenija nego danas, kada ta ovlašćenja naknadno opet traži. A zbog čega je bila iskrenija? Zbog toga, gospodo, jer sada posle izjava gospode Ministara o političkim zakonima znamo prilično dobro, da i ove budžetske godine nemamo mnogo nade da bi se odbori našeg Parlamenta bavili tim problemom. Sam g. Ministar unutrašnjih dela je kazao, da će Vlada Izborni zakon doneti onda, kad bude smatrala da je povoljan teren, to može biti odgođeno »ad calendas graecas«. (Pretsednik Ministarskog saveta dr. Milan Stojadinović: Ima ipak jedan ustavni rok!)

Gospodo senatori, ja smatram da je dobra stvar proširenje paušalizacije obrtničke tečevine. Ali uslovi, koji su postavljeni, čine tu povlasticu, delimično u izvesnim krajevima iluzornom, osobito u onim krajevima gde mali obrtnik upotrebljava i električnu snagu. Gospodin Ministar je bio ljubazan pa je kazao u Finansijskom odboru da će dati uputstva poreskim odborima, da obrtnici po slovu odredaba u Finansijskom zakonu ne mogu biti paušalizirani ni poreski izjednačeni sa industrijalcima ako upotrebljavaju male električne motore. (Ministar finansija Dušan Letica: To ću i učiniti!)

Gospodo, u budžetskoj diskusiji govorili smo mnogo o značaju motorizacije i automobilizma. Sada se grade moderni putevi preko Jugoslavije, koja se time otvara stranom automobilskom turizmu. Šta nama to pomaže, gospodo, kad benzin ostaje tako skup kao ni u jednoj evropskoj državi! Trošarina na benzin je tako visoka, da je svaka pomisao na motorizaciju naše zemlje i na povećanje automobilizma u Jugoslaviji iluzorna. I upravo zbog toga kod nas ima manje automobila nego u jednoj samo varoši Rumunije — u Bukureštu!

Gospodo, povišenje taksa jeste jedan danak natovaren na ramena siromašnog čoveka. Takse, osobito na molbe i podneske duplirane su. Gospodin Ministar je kazao: Pa, gospodo, ko se obraća na državne vlasti neka plaća 10 dinara, mesto pet. Gospodo, mi znamo koji se ljudi najviše obraćaju na državne vlasti. Ranije je na primer kod nas postojala institucija protokolarnih molbi. Siromašan čovek mogao je da dode u nadležstvo i da svoju molbu podnese na protokol dežurnom činovniku. Time je stvar bila svršena bez takse i bez tereta za njega. Lane je ta mogućnost potpuno prestala, a ove godine je taksa još za 100% povišena.

U ovom Finansiskom zakonu predviđene su i visoke takse na nasledstvo. Kad je u pitanju nasledstvo u novcu, nasledstvo u kapitalu, nasledstvo u kućama koje nose rentu, ne može se tome mnogo prigovoriti. Ali za seljački svet te su takse jedna nepravda. Seljački sinovi preuzimaju zemlju svojih očeva s kojima su zajedno tu zemlju od svoje mladosti obrađivali. Seljačka svojina, kako bih rekao, nije lična svojina, ona je svojina porodice. Naslednik preuzima zemlju ne kao vlasnik nego više kao upravljač, da bi je predao opet novom pokolenju. Nije ni malo pravedno uzimati naslednu taksu od toga seljaka, koji nije dobio nikakav kapital, nikakav novac, nego često puta u današnjim prilikama nema ni onoliko novca koliko mu je potrebno da bi mogao da plati troškove oko smrti svoga oca. Ja mislim da ovu nepravdu gospodin Ministar nije smeo učiniti našem seljaku. Senat bi morao tu taksu da odbaci.

Gospodo senatori, postoji još jedna druga stvar. Javna dobročinstva u našoj državi nisu baš tako veliki izuzetak. Ja moram ovde da podvučem jednu iz-

nimnu pojavu. To su one stare srbijanske familije, koje su čudesno učinile da pomognu rad za narodnu kulturu i prosvetu. To su jedinstveni slučajevi koji su u našem današnjem društvu vrlo retki. Ali, ima ih ipak koji u poslednjem svom času ne zaborave na izvesne plemenite ciljeve. Ima malih zaveštanja za dobrotvorne svrhe, i za studente, za neke socialne ciljeve, za neku kulturnu organizaciju. To će biti u buduće skoro kažnjeno, jer tu hoće i država da participira. Mislim da to nije trebalo uraditi. (*Ministar finansija Dušan Letica*: Baš će te zadužbine i te ustanove, o kojima govorite, i u buduće ostati oslobođene). A, to su formalne zadužbine. (*Ministar finansija Dušan Letica*: Baš one, koje ste vi citirali, i prosvetne i dobrotvorne, sve će biti oslobođene). Pitaite gospodina Ministra unutrašnjih dela, koji pored Vas sedi, šta će Vam on kazati, kako se to zaveštava kod nas.

Gospodo senatori, § 22 Finansiskog zakona data su g. Ministru saobraćaja ovlašćenja da može nabavljati železnički materijal u inostranstvu. On je dobio ta ovlašćenja protivno duhu našeg postojećeg zakonodavstva koje stoji na stanovištu da industrijski produkti koji se izrađuju u zemlji treba prvenstveno da budu nabavljeni kod domaćih industrija. Dobio je ovlašćenja da može razni materijal: šipke, razne pločice, eksere i ostalo nabavljati u inostranstvu. On je za to dobio ogroman kredit u iznosu od pola milijarde dinara. A istovremeno, dok je tako stvorena mogućnost da država kupuje stvari koje izrađuje domaća industrija, u inostranstvu, kod stranih konkurenata i stranoga kapitala, dobiva g. Ministar za taj materijal još jednu posebnu privilegiju, oslobođenjem od carina i carinskih dažbina. To je zbilja podupiranje domaće industrije i domaće radinosti, što treba naročito podvući!

Gospodo, lane je bio stvoren Finansijskim zakonom takozvani banovinski fond. Ja sam već u svomenačelnom govoru kazao, da takav fond za izravnanje finansijskih prilika među pojedinim banovinama odobravam. Ja samo mislim, da je konstrukcija toga fonda rdava, jer je suviše petrificirana. Neke su banovine unapred oglasene za privilegovane, a druge za drugostepene. To nije dobro, jer se stvara osećaj nejednakosti među pojedinim banovinama, naročito i zbog toga, što su banovinski tereti u pojedinim banovinama vrlo različiti. Tako jedna banovina, koja spada u drugi red, tj. u red onih koje imaju prava na manje dotacije, ima visoke prireze od 60—70%, dok druga banovina, koja ima pravo na veće dotacije, ostaje na prirezima od 20%. Ja neću da tvrdim da je potrebno postaviti uslove potpune jednakosti u prirezima. Ali hoću da kažem, da se podela dotacija iz tog banovinskog fonda mora vršiti svake godine po međusobnom sporazumu predstavnika dotičnih banovina, koji bi sporazum g. Ministar vrlo lako postigao. Jer, moramo računati na to da narod u pojedinim banovinama ima razumevanja za načelo solidarnosti. Ove godine pojačavamo zajedničke banovinske trošarine, koje se dele opet po jednom pogrešnom principu, po ključu broja stanovništva, mesto da se uzme u obzir i ključ konsuma. Ali te trošarine imadu za posledicu još jednu drugu nepravdu. Nova trošarina na obuču predstavlja favoriziranje tuđeg kapitala na račun naše domaće obučarske industrije. Batina obuča je favorizirana, a obuča iz naših tvornica, koja je finije vrste, zapostavljena. Rečeno je, da se moraju sve zalihe tih fabrika popisati. Ali obuča nije salama. Mi znamo koliko obuču ostaje neprodano što ulazi u »bofl«. Svaka tvornica ima vrlo mnogo takve robe.

Sada dolazi 1 april i javlja se gospodin Ministar koji naređuje da se imaju sve fabrike popisati i na njih platiti odmah nova trošarina. Pa od kuda će te skromne fabrike naći novaca? Nisu one Bata sa velikim kapitalom. Šta će posle raditi sa boflom? Razumljivo je, da to osećaju kao nepravdu, osobito u našim krajevima gore, gde imamo razvijenu domaću industriju cipela, koja se nalazi u teškoj borbi protiv velikog obučarskog industrijskog kapitala u našoj zemlji.

Ima tamo i nezgodnih stvari za malog obrtnika. On je oslobođen od trošarine za obuču koju izrađuje za kupca. Šta znači »za kupca«? Je li to samo za onoga koji je kod njega naručio cipele, ili su to i oni obrtnici koji rade za zalihu n. pr. da prodaju po sajmovima? To je neodređeno i ja se bojim da će tu biti velikih veksacija.

Gospodo senatori, da predem na resor prosvete. Tu su ostale po vladinom programu najbitnije stvari nejasne i neraščišćene. Ta nesretna unifikacija knjiga vuče se već godinama po Narodnom predstavništvu, a nikako ne možemo da dobijemo od g. Ministra prosvete jednu konkretnu, određenu izjavu kako misli da reši taj problem. Medutim cela stvar sa našim školskim knjigama stoji; niko se ne usuduje da štampa nove knjige i ako ima već razreda kojima nedostaju udžbenici. G. Ministar se još nije odlučio da izvrši potrebne izmene. Neka se to jednom svrši, jer je to jedno vrlo krupno prosvetno pitanje, pitanje nastave u našim školama. Ja sam u Finansijskom odboru, kada sam video kolike kredite dobivaju ostali univerziteti, a ljubljanski svega 2 miliona dinara, svratio pažnju g. Ministra na značaj ljubljanskog univerziteta. Ako se mi zagrevamo za ljubljanski univerzitet, to ne znači, gospodo, da se mi zagrevamo za jedan slovenački univerzitet, kao za stvar koja se tiče samo slovenačkog dela naroda. Ne gospodo, Ljubljanski univerzitet ima mnogo veće značenje. Ja sam podvukao da je Ljubljanski univerzitet kulturni eksponent celog našeg naučnog rada prema germanskom severu i romanskom zapadu (Uzvik: Tako je!) ... i da taj univerzitet treba da bude smatran od celog naroda i od cele države kao predstavnik jugoslovenske kulture. Ja ostavljam po strani pitanje kako taj univerzitet danas tu svoju kulturnu misiju vrši. O tome možemo diskutovati drugi put, ali je sigurno, da Ljubljanski univerzitet zaslužuje punu potporu cele Vlade, celog naroda i cele zemlje, a gospodo senatori, s njime se danas postupa mačehinski. Na moje čudenje javio se je gospodin Ministar prosvete i rekao: »Pitanje univerziteta je u proučavanju. Mi se ne možemo zadovoljiti sadašnjim stanjem. Mi moramo misliti na redukciju. Mi imamo samo jednu ekipu za univerzitet. Svi mi, Slovenci, Hrvati i Srbi, možemo dati samo jedan red prvoklasnih naučnika, pa prema tome tu stvar treba uzeti nanovo u pretres«. Može, gospodo, u tome biti mnogo istine, ali kad se istovremeno — lane smo dali za to ovlašćenja — stvaraju u Beogradu na ovdašnjem univerzitetu novi fakulteti, onda moramo da shvatimo reči g. Ministra kao direktno uperene protiv onih univerziteta koji nisu u Beogradu.

O celibatu učiteljica bilo je već reči. Ja mislim da to pitanje nije dobro rešeno, nije rešeno sa dovoljno obzira prema socijalnom položaju učiteljica, nije rešeno sa dovoljno obzira ni prema moralnim posledicama koje može uvođenje celibata da izazove.

O ovlašćenjima g. Ministra unutrašnjih dela ja sam u uvodu govorio. To su »leges speciales«, to su

privatna ovlaštenja za Dravsku banovinu, spajanje, razdvajanje i prekomasacija opština. To se u drugim krajevima ne radi, a kod nas je običaj, kada JRZ izgubi koju opštinu, da se onda prekomasira, onda se jedno selo preda u sastav drugoj opštini. (*Ministar unutrašnjih poslova dr. Anton Korošec*: Ja nisam ništa tražio, to mi je Narodna skupština dala) ...onda nastaje potreba da se ponovo raspišu izbori itd.

Što se tiče onog uklanjanja opštinskih bilježnika, to je jedna mera koju bih ja primio, ako bi mogao verovati da će biti upotrebljena tamo gde zbilja može nastupiti bitna državna potreba. Ali, haš tamo neće biti ni u jednom slučaju upotrebljena. Bojim se da će se najispravniji ljudi iz navodnih državnih interesa sklanjati i još difamirati da su se ogrešili o državu i narod. (*Milutin Dragović*: Nije Korošec toliko naivan da to prizna. — *Ministar unutrašnjih poslova dr. Anton Korošec*: Nemoj Dragoviću!)

O kreditima ja sam već govorio. Moramo žaliti da su krediti koje smo lanjske godine odobrili, ostali neupotrebljeni i time nam je naneta teška materijalna i finansijska šteta.

Međutim, gospodo, ima i veselih stvari (Uzvici na desnici: Da čujemo!) U § 79 Ministar šuma i rudnika dobiva ovlaštenje, da u Dobrljinu izradi 53 zgrade za šumsku upravu i 500 lugarskih kuća. Možete li zamisliti, da će iz Dobrljina jednu lugarsku kuću voziti željeznicom na Pokljuku!

Gospodo, lane je u Ministarstvu šuma učinjena jedna teška nepravda našim radnicima u rudnicima. Brisani je § 219 Obrtničkog zakona, po kome imaju radnici, koji su članovi Bratinske blagajne, pravo da u slučaju bolesti dobivaju pored hranarine još i nadnice za 8 dana. To pravo dao je Obrtnički zakon svima radnicima koji spadaju pod Obrtnički zakon, prema tome i radnicima u rudnicima. G. Ministar šuma je mislio, da treba učiniti jednu koncesiju velikim rudarskim preduzećima. Ove godine ta je odredba vaspоставljena na polovicu, t. j. dano im je pravo na nadnicu za tri dana, ali to je tako stilizovano, da ne znate šta znači, pošto su upotrebljene reči: »Kad ne dobiva hranarine«. Što znači taj »Kad«, je li to »za vreme dok ne dobiva hranarine«, ili da za to vreme ne dobiva hranarine, to niko ne zna, niti može znati.

Ja sam u pogledu socijalne politike izneo jedan tipičan slučaj demontiranja našeg socijalnog zakonodavstva onim izuzetnim merama, kojim g. Ministar socijalne politike namerava da reguliše pitanje naših radničkih komora.

Moram tu da kažem koju reč i o jednoj, za nas u Dravskoj banovini, vrlo tugaljivoj stvari. U Finansijskom zakonu određen je kredit od pet miliona dinara za izgradnju državnih bolnica. Gospodo, ja sam već lane izneo pred vas stanje u Ljubljanskoj državnoj bolnici, koje je toliko kompromitirajuće za našu državu i koje izaziva silno nezadovoljstvo u celoj našoj banovini, u jednom celom delu našega naroda. Ja ponovo skrećem pažnju Kraljevskoj vladi na ovo pitanje, na aferu Ljubljanske državne bolnice i smatram da je taj kredit od pet miliona dinara, koji je predviđen u Finansijskom zakonu za sve bolnice suviše mali. (*Dragoslav Đorđević*: A koliko je određeno za Vardarsku banovinu?) Možda i tamo ima potrebe, ali ja ne poznajem prilike u bolnicama Vardarske banovine.

Gospodo, za činovnike ima još jedna fina odredba i moram da je ovde spomenem. U § 93 kaže se: »Ako su činovniku prinadležnosti isplaćene po odlukama u službenim odnosima, koje su poništene presudama Državnog saveta, naplatiće se od službenika,

na koga se poništena odluka odnosi«. Prema tome, ako je pogreškom referenta, načelnika ili Ministra neki penzioner dobio previsoku penziju, i posle nekoliko godina utvrdi se da je referent ili Ministar pogrešio, povratak te sume traži se ne od onoga koji je pogrešku učinio, nego od onoga koji je taj novac primio, a nije znao da je uopšte pogreška učinjena. I sad se od toga siromaha traži da povрати pare i on se tretira kao da svoju penziju nosi u banku na priplod, a ne uzima se u obzir fakat, da je taj siromah naravno sve to davno potrošio. I kad se to od njega traži natrag, može da se dobije samo na taj način, — i to se faktično i prakticira, da mu se obustave prinadležnosti. Treba, dakle, da zatvori usta i žuludac za nekoliko meseci on i njegova familija! Pravedno bi bilo da odgovornost za pogrešku padne na onoga, koji ju je učinio, a ako nije besavesno i zlonamerno radio, da štetu naknadi državna kasa.

Pretsednik dr. Želimir Mažuranić: Molim Vas, gospodine senatore, da završite.

Dr. Albert Kramer: Molim, gospodine Pretsedniče, ja sam pri kraju.

Gospodo, na kraju Finansijskog zakona dolaze te uredbe po brojevima, koje treba da uzmemo na znanje i odobrenje — na slepo. Uredaba ima 44. Zatim dolaze rešenja u kojima vidimo neke velike milione pod pov. br. taj i taj, i koje moramo takode »u šiframa« da primimo k znanju. I tako se završava taj Finansijski zakon kako je i počeo i u onome duhu koji sam ja na početku svog govora izložio.

Ipak Kraljevska vlada traži da joj iskažemo svoje poverenje i da izglasamo sa budžetom i Finansijski zakon. Međutim, gospodo, ostalo nam je apsolutno nepoznato: što Kraljevska vlada misli ne samo o svome budućem državnom gazdinstvu u užem smislu te reči, nego šta misli o najkрупnijim problemima naše unutrašnje i spoljne politike. Naravno, mi ne možemo da tražimo od Vlade da nam tu dolazi sa konkretnim projektima. Kad smo govorili o hrvatskom pitanju, ni jedan od nas nije mislio da nam g. Pretsednik Vlade obrazloži kako će on u pojedinostima razgovarati sa Zagrebom. Ali mi smo tražili da nam se pokaže osnova sa koje hoće da pristupi sporazumnom rešavanju hrvatskog problema. Mi smo tražili da nam Vlada jasno obeleži načela svoje politike, a ne mere i korake koje će ona u budućnosti učiniti. Zato ćemo je kasnije zvati na odgovor kad bude to uradila. Ali kad tražiš poverenje, onda moraš pokazati put kojim ideš. I tako o hrvatskom pitanju danas ne znamo više nego prošle godine i uopšte od kad je ova Kraljevska vlada na kormilu.

Gospodo senatori, mi smo ostali bez informacije o političkim zakonima. Nismo uspeli da doznamo, kakve će biti sadržine novi izborni zakon. To ponavljam, jer je od najveće važnosti, da li će biti izborni zakon sa javnim ili tajnim glasanjem. G. Ministar unutrašnjih dela je naveo i mogućnost javnog glasanja.

Ne znamo ni koje su spoljno-političke smernice današnje Vlade. Raspravljali smo onomad o problemima naše spoljne politike, i naročito smo hteli da vidimo šta je na stvari u pogledu džentlenskog sporazuma sa Italijom i da čujemo u tom pogledu bar neku načelnu reč sa strane g. Ministra spoljnih poslova. On nam nije ništa rekao. Jedan deo Senata bio je pod impresijom, da su to samo vesti koje nemaju nikakvog značaja. Međutim, večeras nam dolazi italijanski Ministar g. Ciano.

Pretsednik dr. Želimir Mažuranić: Ja molim g. govornika da uvaži da to nije na dnevnom redu. (**Jovo Banjanin:** U budžetskoj debati sve je na dnevnom redu — cela državna politika!) Molim g. govornika da nastavi.

Dr. Albert Kramer (nastavlja): U Finansijskom zakonu rešavaju se i najdelikatnija pitanja, u pogledu kojih najozbiljnije mislimo da se Kraljevska vlada nije pridržavala zakona učtivosti prema sakrosanktnim institucijama našega ustava. (*Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović:* Nećete nam valjda Vi davati lekcije kako ćemo se mi ponašati! Ja odbijam te lekcije, g. kolega! Hvala Vam!) I tako dolazimo do zaključka, da ni sa stvarne, ni sa političke strane ne možemo glasati za ovaj Finansijski zakon. (Živo odobravanje na levcici).

Претседник др. Желимир Мажуранић: Реч има сенатор г. Светозар Томић.

Светозар Томић: Ја ћу, господо сенатори, говорити само о једном члану Финансијског закона, и због тога нећу бити дугачак, нећу да злоупотребим ваше стрпљење и вашу пажњу.

§ 35 Финансијског закона гласи: „На државном добру у Милоша Великог улици бр. 15 у Београду, заоставштини поч. Стевче Михаиловића, бив. Министра, на коме се налази зграда Етнографског музеја подићи ће се зграда Министарства просвете, а у државну зграду Министарства просвете у Краља Милана бр. 2 сместиће се Етнографски музеј и на њој на видном месту истаћи ће се плоча са натписом „Задужбина Стевче Михаиловића“.

Овлашћује се Министар просвете да ову законску одредбу изврши“.

Господо сенатори, Стевча Михаиловић, који је умро пре 49 година, оставио је тестаментом то своје имање као задужбину за Музеј српске земље. Тај његов тестамент гласи: (чита) „Војимја оца и сина и Свјатаго духа тројици единосуптној и неразделној поклањајем сја благослов овом мом завештању. Како е сваком човеку, па и мене час смрти неизвестан то сам на случај смрти сам својом руком при чистој савјести написао ово своје завештање као моју последњу вољу и по том сам расположио моје богом даном ми имање, које сам помоћу Бога стекао.

Моја жива жена да после моје смрти моји наследници по овом завештању тачно поступају.

1 А, од мог имања имам у Београду велику кућу у улици Књаз Милошевој у коној и сада живим. Ову велику кућу у улици Књаз Милошевој, плац са сокака спрам академије војене па до плаца Гд. Антонија Богићевића слица ширина 20 Фати а дужина 35 Фати улицом Сеничком до ладника итуе ширина башче 20 Фати до башче и ограде Гд. Богићевићеве башче. А у авлији у брегу подруми, и малу едну кућу од едне собе и кујне до зида и авлије Гд. Богићевића, прекрасне воде у бунару и ту кућу са овом зградом означеном завештавам народу србском за вечити спомен мојји и то у тој цели да се од ње начини музеј за краљевину србску и то да се преда после моје смрти и моје супруге Кате. На кућу кад буде у музеј претворена да се напише на угледном месту задужбина Стевче Михаиловића.

28 августа 1887 год.

у Београду.

Препоручујући свемогућему Господу Богу моју душу

Стев. Михаиловић, с. р.

Да је г. Стевча Михаиловић, Министар на расположењу, пред нама тројицом потписатим сведоцима, који смо данас заједно код њега били, изјавио, да је овај тестамент од 28 августа т. г. сав његовом руком и писан и потписан, и да смо ми на овај тестамент нашу сведоцбу ставили и потписали се, сведочимо:

Другога септембра 1887
у Београду.

Сведоци:

В. Вујовић, члан Држ. савета, с. р.

М. Спасић, члан Држ. савета, с. р.

Мих. Прајзовић, члан Касац. суда, с. р.

Да је овај препис тестаamenta пок. Михаиловића Стевче, бив. Министра из Београда, у колико је преписан, веран своје оригиналу, који се налази у каси овога суда под Сп. бр. 889, — Срески суд за град Београд тврди по званичној дужности без наплате таксе“.

Према овоме, господо, и према тексту тестаamenta, имање у Милоша Великог улици бр. 15 није државно, него народно имање. У тестаменту се изречно каже: да Стевча Михаиловић, бивши Министар, то своје имање завештава српском народу за вечити спомен. (*Министар просвете Добривоје Стошовић:* А на кога је тапија?! Тапија је народу.

Пада у очи да за време од неких 40 и неколико година није се успело да се ова задужбина оспособи и да добије право да функционише, него је у ту зграду дошао Етнографски музеј 1901 године и до сада је у њој био.

Стевча Михаиловић је умро 1888 године, а његова супруга Ката 1898 године, и одмах после њене смрти ондашњи управних Народног музеја Михаило Валтровић, професор Велике школе, тражио је, да се приступи извршењу тестаamenta Стевче Михаиловића, т. ј. да се оснује његова задужбина и да се његова кућа удеси за смештај Етнографског музеја, који је до тада био заједно са Народним музејом. Зграда се преправила, Етнографски предмети издвојили из Народног музеја и пренети у зграду Стевче Михаиловића 1901 године, и тиме ударен темељ данашњем Етнографском музеју. У исту зграду у доњи спрат, уселио се 1903 Јестаственички музеј српске земље, те је тако та зграда примила два музеја: Етнографски музеј и Јестаственички музеј српске земље.

Развој и данашње стање Етнографског музеја јесте овако: До 1914 године прикупљали су се предмети искључиво из српских земаља и те године било је 9.500 етнографских предмета. За време рата многи, врло важни предмети из овога музеја су пропали и развучени. По повратку у Отаџбину постављен је за управника музеја млад и вредан човек, те је многе растурене ствари прикупио, а неке које су непријатељи однели у суседне земље, повратио натраг. Тако 1926 године било је 12.064 предмета, а 31 децембра 1935 било је 20.493 предмета.

Вредност појединих предмета у Етнографском музеју је веома велики. Има колекција које су уникати и које се сада апсолутно не би могле набавити. С тога Етнографски музеј мора се pazити и његови предмети чувати.

Величина имања задужбине Стевче Михаиловића је ова: плац велики 2.800 квадратних метара са 110 метара лица на две улице. На овоме плацу налази се, поред мањих зграда, и једна веома ве-

лика зграда грађена од чврстог материјала. По процени непристрасних процењивача ово имање вреди око 3,360.000 динара. Према § 35 Финансијског закона ово земљиште има се уступити држави да на њему подигне зграду за Министарство просвете; а садашња пак државна зграда Министарства просвете, у истоме параграфу стоји, да ће послужити за смештај предмета Етнографског музеја и да ће на њој стајати на плочи: „Задужбина Стевче Михаиловића”. Ово имање, на коме је сада зграда Министарства просвете, много је мање и по својој величини, јер има свега 16 до 17 метара лица, са једно 60 метара дубине, свега од око 900 м² површине, а по вредности неупоредиво је са имањем задужбине Стевче Михаиловића. Дакле овом променом оштетила би се задужбина, што не би смело да буде.

Члан 21 Правилника за примену Закона о задужбинама гласи: „Задужбина имовина има се употребити само за сврхе одређене њеним основним актом”. Међутим, у овом случају мења се тестаторова жеља. Стевча Михаиловић, бивши Министар, има у Београду рођенога синовца, познатога београдског трговца и веома угледног грађанина Тошу Михаиловића, који се мало револтирао на ову промену те би могло, ако се ствар не изведе како треба, доћи до парнице о пуноважности тестаментa, што би, разуме се, ишло на штету задужбине.

С тога молим господина Министра просвете да у интересу општем изволи наредити, да се, приликом извођења ове размене учини следеће:

1) Да се образује комисија да ову размену констатује и да процени оба имања, и да држава, у колико комисија нађе за сходно, да накнаду Задужбини за њене циљеве. То г. Министар просвете има права по чл. 21 Закона о задужбинама.

2) За време док се буде зидала зграда за Министарство просвете на плацу Задужбине Стевче Михаиловића — што ће трајати најмање две године — да се за то време сместе предмети Етнографског музеја на сигурно место, где неће бити изложени квару.

3) Пошто се Министарство просвете исели из досадашње своје зграде и усели у нову зграду, Министарство просвете преправиће своју стару зграду и удесити је за смештај целокупног материјала Етнографског музеја, а тако и за смештај Јестаственичког музеја српске земље, који је и до сада био у згради Задужбине Стевче Михаиловића.

4) Да Министар просвете нареди на основу тестаментa Стевче Михаиловића, који има све елементе за оснивање Задужбине осим једнога што пок. Стевча Михаиловић није одредио статут своје задужбине нити је одредио управу која ће управљати његовом задужбином да се то изведе сада. Међутим, доцнији завештачи то су обазривије урадили. Тако на пример Илија Милосављевић-Коларац оставио је велико имање српском народу и том приликом одредио је и управу задужбине и статут. Исто тако пок. Никола Спасић, који је један од највећих наших завештача, одредио је у тестаменту и управу задужбине и статут како ће се њоме управљати. — Дакле да г. Министар просвете буде дужан да на основу тестаментa пок. Стевче Михаиловића и § 2 тач. 6 Закона о задужбинама од 1932 године образује Задужбину Стевче Михаиловића, изабере Управу задужбине и преда јој се имовина на руковање.

5) Пошто се све ово изврши и задужбина добије титулус „правно лице” на основу § 13 Закона о задужбинама, онда да се на згради Етнографског музеја стави великим словима натпис: „Задужбина Стевче Михаиловића”.

Молим Господина Министра просвете, да ово моје излагање прими знању ради моралног и родољубивог примера нашим садашњим и будућим нараштајима и одавања поште и признања сенима наших великих предака.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Има реч г. Министар просвете.

Министар просвете Добривоје Стошовић: Господо сенатори, дозволите ми да на апел г. сенатора Томића, мога уваженог професора, дам потребна обавештења.

По овоме Финансиском закону тачно је да ми тражимо овлашћење да се изврши размена између ова два имања. Разлози су за то следећи. Као што је г. сенатор Томић казао, већ толико година тежи се томе, да се подигне нова зграда за Етнографски музеј из разлога тога, што музеј има врло велику збирку уметничких и других предмета велике вредности, али се још није успело да се подигне зграда за тај музеј. То је један разлог. Други разлог састоји се у томе, што завештач, пок. Стевча Михаиловић, није прецизирао нити оставио правила по којима би се том задужбином имало руковати, те се стога свакако нешто морало урадити, да се Етнографски музеј оспособи за онај циљ коме је намењен, да се испуни завештачеова воља и да се створи могућност да Етнографски музеј може да буде смештен у пристojним просторијама. Да смо ми оставили да ствари иду као до сада, свакако би та зграда већ морала да се сруши, јер је склона паду. Нико није обвезан да по тестаменту пок. Стевче Михаиловића подиже етнографски музеј, и то ни држава ни ко други. Он је оставио зграду за сврхе етнографског музеја и ништа више. Како ће се управљати то није рекао, једино је оставио зграду у власништво државног ерара. Тапија гласи на државни ерар. Ми смо хтели да решимо питање и етнографског музеја и нашли смо да је пут који смо предложили најзгоднији, не дирајући ни најмање у последњу вољу Стевче Михаиловића, коју Краљевска влада сматра за светињу и то не само у погледу њега, него и у погледу свих осталих великих добротвора и завештача.

Не стоји као тачно тврђење г. сенатора, да је имање у Милоша Великог улици процењено са 3 милиона и 600 хиљада динара; бар данас толико не вреди. Напротив, то имање има 2800 квадратних метара, како рече г. сенатор, и ако рачунамо по хиљаду динара квадратни метар, с обзиром на велико лице које тај плац има, то би од прилике било 2,800.000 динара. Кућа ја мислим да ништа не вреди или врло мало. Дакле, по најбољој процени, то имање вреди 2,800.000 динара (Гласови: Ко зна по којој процени?). Свакако, господо, да ви не можете рачунати исту цену за имања, у 1923, 1926, 1933 и 1937 години. Међутим, држава уступа за етнографски музеј као задужбину Стевче Михаиловића имање где је сада Министарство просвете. То имање има 1000 квадратних метара, како каже г. сенатор Томић и налази се на Теразијама, а ви сами процените шта може коштати то имање на Теразијама, а сем тога тамо се налазе и 3 куће једна иза друге. Просторије које се усту-

пају потпуно ће одговарати, по извршеним адаптацијама, потребама за етнографски музеј, и то не само за потребе данашњице, него и за даљих 50 година.

Трећи је разлог тај, што имамо преко пута музеј Кнеза Павла тако да ће један музеј привлачити публику за други музеј. (Гласови: То је потпуно тачно!) Велика је предност и за концентрацију музеја да публика не мора да иде са једног краја на други, а на крају Кр. влада је предложила ову одредбу по саслушању Задужбинског савета.

Ја мислим да сам г. Тоша Михаиловић може да нам буде потпуно захвалан, а у сваком случају то би био и Стевча Михаиловић. (Одобравање и плескање)

Претседник др. Желимир Мажуранић: Има реч сенатор г. Дака Поповић.

Дака Поповић: Пре него што би прешли на гласање по предлогу Финансиског закона, ја вас молим да дозволите, да вам прочитам једну изјаву у име Клуба сенатора Југословенске националне странке:

„После критике коју је дао у име групе сенатор г. др. Крамер на Финансиски закон, част ми је изјавити у име Клуба сенатора Југословенске националне странке, да наш Клуб остаје при изјави коју сам дао у име мањине Финансиског одбора у овом Дому, а којом смо изјавом скинули одговорност са нашег Клуба због извесних необичних мера које овај предлог Финансиског закона садржи, а о којим мерама нам нису познате праве интенције Краљевске владе. — Дака Поповић, претседник Клуба сенатора Ј. Н. С.”

Претседник др. Желимир Мажуранић: Има реч известилац Финанс. одбора г. Фран Смодеј.

Фран Смодеј: Господо сенатори, на примедбе против предлога Финансиског закона за годину 1937/38 учињене са стране опозиције, принуђен сам да дам ову кратку реплику. У принципу се замерав да предлог Финансиског закона обухвата много амандмана и нека овлашћења која не спадају у Финансиски закон, него би требало тражити решење дотичних питања редовним законодавним путем. Већина Финансиског одбора поставила се по том питању на ово гледиште: (Чита) „Предлог Финансиског закона обухвата низ одредаба, које делимично немају директне везе са самим извршењем буџета, али садржавају потребна овлашћења за Краљевску владу, да може извршивати програм који је себи ставила у задатак и да задовољи жељу широких народних слојева, који траже хитно спровођење тога за народ и државу кориснога владиног програма. Иако је гледиште Финансиског одбора, да наше законодавство треба да се развије редовним законодавним путем, ипак је из поменутог разлога прихватио све одредбе у Финансиском закону као неодложне.”

Али при том морам нагласити, да је опозиција сама прекршила принцип који је поставила и у току буџетске дебате наглашавала. Из самих њених редова чули смо жалбе да би требало додати неки амандман који нема директне везе са буџетом. (Гласови са левице: Који је то био?) Г. Павле Вујић.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Молим вас да идемо на ствар.

Фран Смодеј (наставља): Са више страна Отаџбине примио сам мишљења и молбе да би тре-

бало један или други амандман променити. Али ни са једне стране нисам примио ни једне жалбе против датих овлашћења у принципу, напротив примио сам безброј молби да се унесу у Финансиски закон многи други амандмани, које је Влада из принципа одбила да решава путем Финансиског закона. Тај став широких слојева народа потпуно је разумљив. Живот је тако компликован и развија се тако брзим темпом, да је данас просто немогуће задовољити све хитне и неодложне потребе путем редовног законодавства. Народ не пита којим путем се решавају за њега прешна питања, него тражи само да се што пре решавају. Из предлога Финансиског закона види се јасно, да је Влада унела у Финансиски закон одредбе и овлашћења која су са буџетом у уској вези или се тичу ствари које изискују хитно решење.

Господо, овом приликом сматрам за своју дужност да нарочито истакнем, да Краљевска влада у овај Финансиски закон није унела оне одредбе из прошлогодишњег Финансиског закона, које прошле године Сенат није усвојио. Иако Влада има несумњиву већину у оба Дома, ипак она није то учинила. Ја у томе видим нарочиту пажњу Краљевске владе, а питање може бити само, да ли у ову Владу имамо поверења и да ли ће овлашћења, дата појединим Министрима, бити на корист народа и добро државе. Имајући у виду да је Краљевска влада показала и доказала велику и најинтензивнију делатност за сређивање и нормализирање свих прилика у земљи, да је њена привредна и финансиска политика на добром путу, што је уосталом много пута и сама опозиција признала, молим већину Сената да гласа за предлог Финансиског закона. (Павле Вујић: Молим за реч ради личног објашњења).

Претседник др. Желимир Мажуранић: Има реч сенатор г. Павле Вујић.

Павле Вујић: Господин известилац поменуо је моје име у вези са неким амандманом. Мени ништа о томе није познато и ја га не разумем. Нека господин известилац у будуће боље пази на оно што овде говори.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, овим је претрес Финансиског закона довршен. Прелази се на гласање. Гласаће се по појединим параграфима седањем и устајањем.

Пре него пређемо на гласање, имам да упозорим господу сенаторе, да су се на страни 19 и 61 поткрале две штампарске погрешке. Стога молим г. известиоца да то саопшти господи сенаторима.

Известилац Фран Смодеј: Претседништво Сената примило је од Претседништва Народне скупштине у вези са поменутиим штампарским грешкама у Финансиском закону следеће писмо (чита): „Народна скупштина Краљевине Југославије — Опште одељење I Бр. 1849 од 18 марта 1937 год. у Београду. Господине Претседниче, према извештају Господина Министра финансија част ми је известити Вас, да су се приликом штампања предлога Финансиског закона за 1937/38 годину, усвојеног од стране Народне скупштине, поткрале следеће грешке и то: на страни 19 поменутог предлога у табели Б, у рубрици „група“ под I у последњем реду после речи: „растављен“ треба уметнути речи: „или разведен“ како је то учињено у табели А, на страни 18, под II, пошто се у оригиналном предлогу овај уметак имао односити на обе таблице.

На страни 61 у тачци 7) § 79 у првом реду после речи: „градилишта“ треба уметнути речи: „изолирана пољопривредна земљишта“, које су речи погрешно уметнуте после друге речи „градилишта“ која се у истом тексту налази. Према томе, после друге речи: „градилишта“ поменути текст „изолирана пољопривредна земљишта“, треба бри- сати и уметнути овај текст у првом реду текста после прве речи: „градилишта“, јер иначе цео текст не би одговарао првобитном и правилном смислу.

Извештавајући Вас о предњем, Господине Претседниче, молим Вас, да се ове исправке изволе примити к знању и спроведу у предлогу Финансијског закона за 1937/38 годину.

Изволите, Господине Претседниче, и овом приликом примити уверење о мом особитом поштовању. Претседник Народне скупштине, С. Ђирић, с.р.“

Претседник др. Желимир Мажуранић: Молим господина известиоца, да прочита § 1.

Извештач Фран Смодеј прочита § 1.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Прима ли Сенат прочитани § 1? (Гласови: Прима! Не прима!) Ко је против нека устане. (Већина седи). Пошто већина седи објављујем да је Сенат примио § 1 већином гласова.

(— За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о сваком поједином параграфу, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Сенату, примио већином гласова све параграфе предлога Финансијског закона за 1937/38 годину, и то од § 2 до § 105 закључно —).

Господо сенатори, прелазимо сада на гласање о законском предлогу, у целини. Она господа сенатори, која су за то, да се предлог буџета државних расхода и прихода са Финансијским законом за 1937/38 годину прими у целини према предлогу већине Финансијског одбора, гласаће са „за“, а господа сенатори која су против тога, гласаће са „против“.

Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар др. Ђура Котур прозива г. г. сенаторе да гласају, и они су гласали овако:

Алексић Јован — отсутан
Алибеговић Асим — за
Алкалај др. Исак — за
Алтипармаковић Јован — отсутан
Анђелиновић др. Б. Гргур — против
Анић Лазар — против
Бањанин Јово — против
Богојевић Васа — отсутан
Видаковић Антун — за
Видаковић Љубомир — против
Виловић Осман — за
Вранић Иво — против
Врбанић др. Милан — за
Вујић Павле — против
Вукотић Ђуро — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Лудевит — за
Др. Глушац Васа — против
Грасл др. Георг — за
Грегорин др. Густав — за
Десница др. Урош — отсутан
Добринић Петар — за
Драговић Милутин — против
Дуњић Радосав — против
Ђерић Душан — за

Ђорђевић Драгослав — за
Ђурђетек Вид — за
Ђурић Михаило — за
Живановић Јеремија — против
Зец др. Петар — против
Иванишевић дон Франо — за
Ивковић др. Момчило — отсутан
Илићановић Димитрије — против
Јалжабетић Томо — отсутан
Јеличић Божа — за
Карамехмедовић др. Хамдија — за
Корошец др. Антон — за
Ковачевић Томо — за
Котур др. Ђуро — за
Крамер др. Алберт — против
Крстић Серафим — за
Круљ др. Урош — против
Кујунџић Андра — за
Кукуљевић-Сакцински Фран — за
Љубибратић др. Саво — против
Мајстровић др. Иво — отсутан
Марјановић Милан — отсутан
Марушић др. Драго — против
Махмудбеговић Сефедин — за
Михалџић Стеван — за
Муфтић Салем — за
Немец др. Јосип — против
Обрадовић Пајо — за
Павелић др. Анте — за
Петковић Петар — против
Петровић Добросав — отсутан
Плој др. Мирослав — за
Поповић Дака — против
Поповић Матија — отсутан
Поповић Л. Милан — против
Протић Војислав — против
Пуцел Иван — против
Радовановић Крста — против
Радуловић Марко — за
Самуровић Јанко — отсутан
Селић Јоца — отсутан
Симоновић Милан — за
Смиљанић Крста — отсутан
Смодеј Фран — за
Спахо др. Мехмед — за
Стевчић др. Душан — против
Стојадиновић др. Милан — за
Сулџмановић др. Џафер — отсутан
Тимотијевић Коста — за
Томашић др. Љубомир — против
Томић Светозар — за
Тринајстић др. Динко — отсутан
Убавић Павле — за
Улмански др. Саво — за
Франгеш др. Отон — за
Храсница др. Халидбег — за
Хрибар Иван — за
Цањуга Ватрослав — за
Цветковић Јордан — отсутан
Цукавац Милош — за
Цаковић Милован — за
Шверљуга др. Станко — за
Шиловић др. Јосип — за
Шола Атанасије — отсутан
Шуперина др. Бењамин — за

После гласања.

Претседник др. Желимир Мажуранић: Господо сенатори, изволите чути резултат гласања. Гласало

је свега 73 госпoде сенатора, од којих 48 „за“, а 25 „против“.

Према томе објављујем да је предлог буџета државних расхода и прихода са Финансијским законом за годину 1937/38 коначно и у целини примљен. (Одобравање и буран аплауз код већине.)

Госпoдо сенатори, пре завршетка седнице морам да вас упозорим да смо на почетку седнице закључили, да изаберемо чланове Одбора за проучавање законског предлога о овлашћеним инжењерима и њихове заменике. Мени је стигла једна споразумна листа у којој су предложени за чланове Одбора следећа госпoда: др. Храсница Халидбег, др. Шверљуга Станко, Цукавац Милош, Цањуга Ватрослав, Смодеј Фран, Ђурић Михаило, Томић Светозар, Поповић Дака, Протић Војислав, др. Круљ Урош и Дуњић Радослав, а за заменике госпoда: Вукотић Ђуро, Гај Људевит, др. Грасл

Георг, Ђорђевић Драгослав, др. Карамехмедовић Хамдија, Кукуљевић-Сакцински Фран, др. Гавриловић Богдан, Пуцељ Иван, др. Немец Јосип, Поповић Л. Милан и др. Глушац Васо.

Пошто је то једна једина листа ја вас, госпoдо сенатори, молим да исту акламацијом примите. (Прима се.) Објављујем да су госпoда, чија сам имена прочитао, изабрана за чланове, односно заменике Одбора за проучавање законског предлога о овлашћеним инжењерима, па их молим да се одмах после свршетка седнице састану у овој дворани ради конституисања.

Пошто је тиме исцрпен дневни ред, закључујем данашњу седницу, а идућа ће бити заказана писменим путем са дневним редом: Утврђивање дневног реда.

Седница је закључена у 14.30 часова.

Сѣнографски биро Сенаша

Начелник:

Др. ВЛАДИМИР МАШИЋ

Сѣнографски ревизори: **Анѣоније Ж. Шокорац, Др. Љубомир Шкроблин, Др. Марко Гојак и
Михаило Пајић; сѣнографи: Војислав Сѣанојевић, Гојко Божовић, Љубомир Јанковић, Видак
Перчевић, Владимир Шенк и Тонко Томашић; сѣнографски приправници: Душан Лазаревић,
Душан Сѣојшић и Видослав Касумовић.**

Корекѣори:

Јово Есајовић

Владислав Доклестиић
